

Maailma vuonna 2025

Miten Euroopan unionin tulisi
vastata haasteisiin?

KESKUSTELUASIAKIRJA
MARRASKUU 2007

www.ein.eu

DV\697413FI.doc

Maailma vuonna 2025

Miten Euroopan unionin tulisi vastata haasteisiin?

Sisällys

Lukijalle	4
Johdanto	5
Tiivistelmä	6
I. Eurooppa sinut itsensä kanssa	12
II. Tulevaisuuden globaalit haasteet	14
III. EU:N toimintavaihtoehdot keskeisillä aloilla	19
Globalisaatio ja digitaalitalous	19
Väestönkehitys ja maahanmuuttajat	23
Terrorismi ja turvallisuus	29
Energia ja ympäristö	37
IV. Vaikutukset Euroopan Unioniin	42
Eurooppalainen hallintotapa: arvot, identiteetti ja rajat	42
Moninapainen maailma: transatlanttisen kumppanuuden ratkaiseva asema	50
V. Päätelmät	55

LUKIJALLE

”Maailma vuonna 2025: Miten Euroopan unionin tulisi vastata haasteisiin?” on raportti, jolla on tärkeä rooli Euroopan keskusta-oikeistolaisessa poliittisessa päätöksentekoprosessissa. Se on merkittävä asiakirja, johon on koottu yhteen useiden eurooppalaiseen keskusta-oikeistolaiseen aivoriiheen, European Ideas Networkiin, kuuluvien henkilöiden ajatuksia. Euroopan kansanpuolueen (kristillisidemokraatit) ja Euroopan demokraattien ryhmän Euroopan parlamentissa (EPP-ED-ryhmä) ylläpitämään ’think-tank’-verkostoon kuuluu politiikan, liike-elämän, akateemisten alojen ja yhteiskunnan mielipidevaikuttajia kaikkialta Euroopasta.

Viimeisen kahdentoista kuukauden ajan verkoston jäsenet, think-tankit ja poliittiset säätiöt ovat toimineet kahdessatoista teematyöryhmässä ja seitsemässä asiantuntijaryhmässä analysoidakseen syvällisesti esille tuotuja kysymyksiä ja miettiäkseen, miten niihin vastaamiseksi tulisi toimia. Kokouksia on pidetty ympäri Eurooppaa – Brysselissä, Pariisissa, Lontoossa, Berliinissä, Budapestissä, Haagissa, Bonnissa ja Madridissa – sekä Washington DCssä, huipentuen vuotuiseseen kesäyliopistoon, joka tänä vuonna pidettiin Varsovassa.

Tämä keskusteluasiakirja on European Ideas Networkin uusi merkittävä aloite, jolla Euroopan johtaville keskusta-oikeistolaisille poliittisille päätöksentekijöille esitetään tuoreita näkemyksiä tulevaisuuden valinnoista, haasteista ja mahdollisuuksista tavanomaista pidemmällä ajanjaksolla. Toivottavasti asiakirja herättää keskustelua; tarkoituksena on saada kommentteja monilta tahoilta sen sisältämien analyysien ja päätelmien kehittämiseksi ja parantamiseksi.

Toivon, että tätä asiakirjaa pidetään tärkeänä ja rakentavana lisänä keskusteluun ja että se herättää laajaan keskusteluun siinä käsitellyistä keskeisistä aiheista.

Joseph Daul, Euroopan parlamentin jäsen
EPP-ED-ryhmän puheenjohtaja

JOHDANTO

Usein sanotaan, että armeijan hyökkäyksen voi torjua, muttei uusien ajatusten hyökkäystä.

Siirtyessämme kohti 2000-luvun toista vuosikymmentä maailmasta on muodostumassa paikka, jossa viestit ihmisten kesken kulkevat silmänräpäyksessä, uutiset välittyvät globaalien mediaverkostojen kautta napin painalluksella ja rajojen merkitys on vähäisempi kuin koskaan aiemmin lähihistoriassa.

Kuluneen 500 vuoden ajan Eurooppa on viitoittanut tietä ideoille, tutkimuksille ja demokratialle pitäen periaatteenaan oikeusvaltiota, mutta nyt ajat ovat muuttumassa.

Tieteelliset ja poliittiset ideat eivät ole koskaan aikaisemmin liikkuneet yhtä vapaasti ja 1900-luku ideologiaristiriitojen aiheuttamane mullistuksineen on taakse jäänyttä aikaa.

Muutoksen vauhti yllättää monet. Toiset viihtyvät tässä ympäristössä ja toiset, jotka ovat enemmän huolissaan sen negatiivisista vaikutuksista, tuntevat itsensä ulkopuolisiksi.

Globaalit ongelmat edellyttävät yhä useammin myös globaaleita ratkaisuja. Kukaan ei voi kieltää etteikö muutoksia ole tapahtumassa eikä sitä, että monet niistä ovat peruuttamattomia.

Kuluneen 60 vuoden ajan olemme Euroopassa pystyneet löytämään ratkaisuja perimmäisiin eroihimme ja edistämään yhteisiä arvoja ja hyvinvointia.

Vastedes onkin tärkeätä että meillä on näkemys tulevasta, joka saattaa jäädä hämäräksi mikäli katsomme tiettyjä pitkän aikavälin päämääriä. Meidän tulisi seuraavien 50 vuoden aikana kohdentaa energiaamme entistä enemmän niihin, jotka ovat jääneet läntisen maailman ulkopuolelle, ja auttaa niitä liittymään joukkoomme. Siitä olisi molemminpuolista hyötyä ja se auttaisi Eurooppaa pysymään vauraana ja vakaana.

Katseiden kohdistaminen vuoteen 2025 ei riitä antamaan tarkkaa käsitystä tuolloin vallitsevista olosuhteista. Historia on täynnä niitä, jotka ovat yrittäneet ennustaa tulevaisuutta ja epäonnistuneet siinä, esimerkkeinä mainittakoon Rooman klubi tai Hudsonin Instituutin kuuluisa kertomus vuodelta 1967, jossa sivuutettiin mikrosirun kehitys.

Tietoja ja kokemuksia jakamalla verkostot voivat kuitenkin auttaa näkemään, mitä tietä kannattaisi lähteä seuraamaan; tämän vuoksi tulisi kannustaa mahdollisimman laajaan keskusteluun ideoista, tosiasiasta ja vaihtoehdoista. Tällä tavoin kansalliset hallitukset voivat tehdä päätöksiä ja kansalaiset voivat laajemmin ymmärtää niitä.

Verkosto laati asiakirjansa näitä seikkoja silmällä pitäen mahdollisimman monia tahoja kuultuaan ja tuodakseen esiin ajatuksia suurimmista tulevista toimintalinjoihin liittyvistä haasteista ja ajatuksia siitä, miten Euroopan unionin tulisi niihin vastata.

James Elles
EIN:n puheenjohtaja
lokakuu 2007

TIIVISTELMÄ

European Ideas Network -verkosto toteutti vuonna 2007 laajan hankkeen tavoitteenaan tunnistaa mitkä ovat keskeiset haasteet ja valinnat, jotka EU:n ja sen jäsenvaltioiden päätöksentekijöillä on edessään seuraavan kahden vuosikymmenen aikana. Hankkeen yhteydessä oli niin ikään tarkoitus kehittää tulevaisuuteen ulottuvia ideoita niiden ratkaisemiseksi. Aikomuksena on lisätä eurooppalaisen keskusta-oikeistolaisen politiikan ideointiprosessien yhtenäisyyttä.

Tässä asiakirjassa käsitellään seuraavien 20 vuoden aikana vallitsevia suuntauksia, jotka selkeästi määriteltyinä mahdollistavat tarvittavien päätösten tekemisen, jotta varmistetaan hyvinvoinnin säilyminen Euroopassa ja sen säilyminen tiukasti kansainvälisen näyttämön eturivissä. On mahdotonta tehdä tarkkaa arviota vuonna 2025 vallitsevista olosuhteista. Toisaalta tietoja ja kokemuksia kokoamalla verkostot voivat auttaa näkemään mikä saattaisi olla paras tie; olisi siis kannustettava mahdollisimman laajaan keskusteluun perusajatuksista, tosiasioista ja vaihtoehtoista. Tällä tavoin hallitukset voivat tehdä päätöksiä ja kansalaiset voivat laajemmin ymmärtää niitä.

EIN laati asiakirjansa näitä seikkoja silmällä pitäen tuodakseen esiin ajatuksia suurimmista tulevista toimintalinjallisista haasteista ja korostaakseen mitä toimia puolueohjelmista vastaavien tahojen tulisi toteuttaa. Verkoston kuusi keskeistä päätelmää ovat seuraavat:

1. – Keskusteltavina olevien kysymysten tahti kiihtyy ja painopiste on siirtymässä perustuslaillisista kysymyksistä kohti globaaleita haasteita. Viimeisten 60 vuoden aikana eurooppalaiset ovat onnistuneet löytämään ratkaisuja perimmäisiin eroihinsa ja edistämään yhteisiä arvojaan ja hyvinvointia yhdessä. Muutoksen vauhti kuitenkin kiihtyy ja aiheet ovat samalla entistä globaalimpia ja edellyttävät globaaleja ratkaisuja. Euroopasta saa vaikutelman ettei se reagoi näihin muutoksiin riittävän nopeasti.
2. – Haasteet ovat laajuudeltaan ja syvyydeltään merkittäviä. Lisäksi ne ovat luonteeltaan pitkän aikavälin haasteita eikä niihin ole olemassa pikaratkaisuja. On siis yhä tärkeämpää katsoa kohti tulevaisuutta siten, että meillä on siitä selkeä näkemys.
3. – Yksikään jäsenvaltio ei pysty ratkaisemaan haasteita yksin kehittyvässä globaalissa ympäristössä. EU:n ja jäsenvaltioiden on otettava merkittävä asema kun autetaan ymmärtämään ja parantamaan ymmärrystä siitä, mitä

nämä haasteet merkitsevät EU:n kansalaisille, ja rohkaistava heitä katsomaan tulevaisuuteen optimistisin ja luottavaisin mielin.

4. – Moninapaisessa maailmassa Euroopan pitää olla yhteyksissä kaikkien toimijoiden kanssa, mutta transatlanttisten suhteiden tiivistäminen on olennaista, jotta haasteisiin voidaan vastata; erityisesti taloudelliset, energiaan ja ympäristöön sekä turvallisuuteen liittyvät suhteet ovat tärkeitä. On tarpeen luoda uusi transatlanttisen kumppanuuden rakenne. Läntisten maiden näkökulmasta tarkasteltuna näihin haasteisiin on helpompi vastata, jos transatlanttista kumppanuutta vahvistetaan tähän suuntaan. Transatlanttisten markkinoiden toteuttaminen edellyttää vankempaa transatlanttista yhteistyötä talouspolitiikan ja sääntelypolitiikan aloilla sekä jäljellä olevien muiden kuin tulleeihin liittyvien kaupan esteiden poistamista ja investointeja.

5. – Digitaalitalouteen perustuvan globalisoituneen maailman tärkein yksikkö on yksilö. Näin ollen EU:n ja sen jäsenvaltioiden byrokraattista luonnetta on muutettava, jotta eurooppalainen hallintotapa saataisiin ajan hengen mukaiseksi. Kansalaiset suhtautuvat myönteisesti uuden teknologian käyttöön kun he asettavat politiikkoja vastuuseen, vaihtavat ajatuksia ja kampanjoivat poliittisten muutosten puolesta.

6. – EU:ssa tulisi tällä hetkellä keskittyä vähemmän itälaajentumiseen. Viimeisten viiden vuoden kuluessa Eurooppa on hukannut aikaa ns. perustuslailliseen prosessiin kiinnittämättä riittävästi huomiota siihen, että sen olisi reagoitava nopeammin armottomaan taloudelliseen kilpailuun, elintärkeisiin strategisiin uhkiin ja nopeisiin teknologisiin ja kulttuurisiin muutoksiin. Nyt olisi aika vahvistaa EU:n rajat ja sopia ajanjaksosta, jonka aikana vahvistettaisiin unionin sisäistä koheesiota, jonka myötä EU:n kansalaiset voisivat tuntea eurooppalaisen identiteettinsä. Tällöin pystyisimme keskittämään ponnistelumme ja voisimme ratkaista edessä olevia haasteita ilman unionin jatkuvasta laajentumisesta aiheutuvia häiriötekijöitä ja tekijöitä, jotka saattavat heikentää unionin mahdollisuuksia toimia varteenotettavana globaalina kumppanina. EU:n rajojen määrittely ei tarvitse merkitä laajentumisprosessin loppumista, vaan se saisi unionin ajattelemaan ensin omia etujaan ja yhdentymiskapasiteettiaan, sen sijaan että se sallisi kaikkien unionin jäseneksi haluavien maiden liittyä siihen.

Tässä asiakirjassa käsitellään yksityiskohtaisemmin viittä keskeistä toiminnanaluetta, joihin on kohdistettava enemmän aikaa ja huomiota kysymysten ratkaisemiseksi viipymättä.

> Kilpailukyky ja globaalitalous

Globalisaatio muuttaa nopeassa tahdissa valtioiden välistä globaalia tasapainoa. Kiinan ja Intian osuus tulee todennäköisesti olemaan vuoteen 2060 mennessä 50 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta. Tilanne oli sama vuonna 1820. Aasian uudelleen nouseminen maailman talousmahdiksi asettaa Euroopalle merkittäviä haasteita. On eurooppalaisten päätettävissä, onko Euroopan merkityksen vähentyminen Aasian kasvuun nähden seuraavien kahdenkymmenen vuoden kuluessa ainoastaan sitä, että Aasia kuroo umpeen Euroopan taloudellisen etumatkan, vai merkitseekö se sitä, että Eurooppa jää lopullisesti nuorempien ja dynaamisempien kansojen jälkeen.

On olemassa ainoastaan yksi mahdollinen strategia välttää tällaisten tapahtumien kulusta johtuvat tuhoisat poliittiset seuraukset. Euroopan on siirryttävä tietoaikakauden edelläkävijöihin. Sen on hallittava osaamistalouden lainalaisuudet, sillä tietotekniikka koskettaa jokaista toiminnanalaa. Tehtävä ei tule olemaan helppo. Suuntauksen voi muuttaa ainoastaan koulutusta, innovaatiota ja yrittäjähänkeä parantamalla. Tätä varten Euroopan on päästävä eroon dynaamisen yrittäjämataliteetin kehitystä jarruttavista jäykkyydestä ja merkantillisesta lainsäädännöstä. Euroopan on lisättävä koulutusjärjestelmien kilpailua kansallisella ja globaalilla tasolla, mikäli se aikoo hyötyä seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana kaikista jatkuvan globalisaation tarjoamista mahdollisuuksista. Tämä tulisi asettaa unionin prioriteetiksi vuodelle 2025.

> Väestönkehitys ja maahanmuutto

Alhainen syntyvyys on Euroopan keskeisin ja vaikein ongelma. Maailmassa syntyy tällä hetkellä keskimäärin 21 lasta 1 000 henkeä kohden vuodessa; Yhdysvalloissa luku on 14 ja Euroopassa 10. Syntyvyyden keskiarvon lisääminen 10:stä 11:een vähintäänkin vakiinnuttaisi Euroopan väkiluvun, vaikkei se korvaisikaan työikäisen väestön vähenemistä. Työikäisen väestön vähenemisen estämiseksi syntyvyyden olisi kohottava vielä enemmän. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan EU:n väkiluku vähenisi jokaisella vuosikymmenellä tästä lähtien vielä noin 30–40 miljoonaa lisää, jos syntyvyys säilyisi nykyisellä alhaisella tasollaan. Mikäli nämä suuntaukset pitävät paikkansa tällaisella suuntauksella tulisi olemaan syvälle ulottuvia vaikutuksia eurooppalaiseen elämään, kuten eläkkeisiin, kuljetuksiin, asumiseen, jne.

Jotta voidaan vastata väestönkehityksen aiheuttamiin haasteisiin ja hyödyntää niistä syntyviä mahdollisuuksia, eurooppalaisten päätöksentekijöiden olisi rohkaistava syntyvyyden kasvua, korotettava työeläke- ja vanhuuseläkeikää, lisättävä työvoiman osallistumisastetta, kannustettava nykyisiä työntekijöitä parempaan tuottavuuteen, kannustettava osa-aikatyöhön ja työntekijöiden joustoihin lainsäädännöllisin ja taloudellisin kannustimin.

EU-maiden on mietittävä uudelleen laillista maahanmuuttoa koskevia politiikkojaan, jotka on laadittu lähinnä ammattitaidottomia työntekijöitä silmällä pitäen, ja korvattava ne, ainakin osittain, maahanmuuttopolitiikoilla, jotka helpottavat ammattitaitoisten työntekijöiden maahanmuuttoa. Olisi pyrittävä lisäämään pitkäaikaisten maahanmuuttajien pätevyyttä ja hyödyntämään heidän monikielisyyttään ja kokemuksiaan kulttuurien välisen ymmärtämyksen lisäämiseksi. On toteutettava toimia, joilla Eurooppa houkuttelisi ammattitaitoista työvoimaa ja pystyisi pitämään sen alueellaan ja jotka saisivat aivovuodon vaihtamaan suuntaa. Lopuksi toisen sukupolven sopeutumiseen liittyviin erityisiin ongelmiin on puututtava aikaisempaa perusteellisemmin; tämä on sekä maahanmuuttajien että alkuperäisväestön edun mukaista.

> Terrorismi ja turvallisuus

2000-luvun vapaa markkinatalousdemokratia on avannut tietolähteitä ja synnyttänyt uusia tiedonvälitysjärjestelmiä, helpottanut matkustamista, kansainvälisiä verkostoja ja opiskelijoiden liikkuvuutta

ennenkokemattomalla tavalla. Seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana tällaiset suuntaukset kasvavat eksponentiaalisesti. Tämä kehitys on luonut uudenlaisen vihollisen, joka väärinkäyttää tiedonsaannin vapautta, vaivatonta tiedonvälitystä ja matkustamista. Kyseinen uusi uhkatekijä kuvastaa internet-aikakauden monimuotoisuutta. Demokratiaa uhkaa ”kyber-mobilisaatio”, jonka avulla mahdollinen vihollinen pystyy värväämään itselleen kannattajia joka puolelta maailmaa.

Vihollisten taktiikkana on pyrkiä haittaamaan demokratioiden moraalista ylemmyyttä ja lopulta tuhoamaan se, esimerkiksi yrittämällä pakottaa ne hylkäämään lain ja järjestyksen puolustamiseksi laaditut oikeusvaltion periaatteet. Sen sijaan että tämä kasvoton vihollinen haastaisi suoraan kohtaamiseen, se provosoi mieluummin demokratioita tekopyhyyteen ja toimimaan tavalla, joka järkyttää maltillisia mielipiteitä keskeisillä alueilla ja heikentää sisäistä tukea.

Terrorismia vastaan ei ole olemassa ihmelääkettä. Poliittinen yksimielisyys, kansan määrätietoinen suhtautuminen sitä vastaan, yhä monimutkaisemmat ja taitavammat terrorismin vastaiset toimet, tyytymättömyyttä aiheuttavien tekijöiden vähentäminen ja terroristien marginalisointi saattavat yhdessä luoda olosuhteet, joissa terrorismin uhka voidaan poistaa. Avain maailmanlaajuisen kapinallisen liikkeen kukistamiseksi saattaa kuitenkin olla hyökkäyksen murtaminen esiintymällä eri tavoin eri areenoilla ja perustamalla oikeusvaltioita, jotka pystyvät tuottamaan hyötyjä kansalaisilleen ja luomaan demokraattisia instituutioita. Unionin on pidettävä edelleen etusijalla demokratian ja ihmisoikeuksien edistämistä koko maailmassa.

Kaikkien eurooppalaisten pitää olla tietoisia siitä, että heidän arvojensa puolustaminen on tärkeää ja siitä miten niitä on puolustettava kaikenlaisten terrorismin uhkien edessä. Tälle yhteiselle ymmärryspohjalle perustuvien hallitusten tiivis yhteistyö on tärkeää.

Tällä hetkellä syrjäytyneiksi ja katkeriksi itsensä tuntevien yhteiskuntaryhmien poliittinen ja taloudellinen sisällyttäminen osaksi yhteiskuntaa tulee olemaan Euroopan demokraattisten yhteiskuntien keskeinen haaste. On toimittava kulttuurien välisen dialogin edistämiseksi, enemmistöön kuuluvien maltillisten muslimien aseman parantamiseksi ja ääriyhmien eristämiseksi.

Tähän pääsemiseksi valtioiden johtajien on kyettävä löytämään tasapaino ylimääräisten turvallisuustoimenpiteiden sekä demokraattisten arvojen ja yksilön vapauksien noudattamisen välillä.

> Energia ja ympäristö

Nykyinen ajanjakso on merkittävä siitä syystä, että muutos tapahtuu nopeasti. Lisäksi laajalle levinneen käsityksen mukaan ilmastonmuutos ei ole luonnollinen ilmiö.

Radikaalein keino vastata ilmastomuutokseen on pyrkiä pysäyttämään se ja noudattaa Kioton sopimusta. On mahdollisesti olemassa otollisempikin toimintamalli, niin kutsuttu mukautumisstrategia, joka perustuu siihen, että ratkaisu ilmastomuutoksen haasteisiin löytyy teknologian kehityksestä. Tutkimusta ja investointeja tarvitaan uusien teknologioiden löytämiseksi, jotta voidaan parantaa tapaa, jolla me läntisen maailman ihmiset ja naapurimme koko maapallolla elämme ympäristössämme ja sen kanssa. Lupaavampi strategia on se, että ei estetä markkinavoimia hyödyntämästä taloudellista kasvua ja teknologisia saavutuksia, vaan käytetään hyväksi globalisaation synnyttämä tietoyhteiskunta.

Energiasta puhuttaessa ainoa keskipitkän aikavälin energiateknologia, jolla voi todistettavasti olla merkittävä vaikutus energiatoimituksiin, on ydinvoima. Vaihtoehtoisten energiamuotojen, kuten tuulivoimaloiden tai biopolttoaineen osuus energiatoimitusten lisäämiseksi on hyvin pieni. Niitä voidaan käyttää vain paikallisena energiatoimitusten lisänä. Tästä syystä ydinvoiman kehittämisen kieltäminen olisi kumottava. Keskeinen haaste on saada uudelleen aikaan yhteisymmärrys ydinvoimasta.

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden tulisi myöntää verohelpotuksia ja -kannustimia teollisuudelle, pienyrityksille, alueille ja kunnille sekä asunnonomistajille ja kuluttajille. Näin kannustettaisiin tutkimusta ja kehittämistä sekä uusiutuviin energiamuotoihin ja vetyyn ja polttonenoihin liittyvän teknologian käyttöönottoa varhaisessa vaiheessa. Suuri EU:n kohtaama haaste seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana tulee kuitenkin olemaan kilpailuhengen nostattaminen ja sääntelemättömään ympäristöön kannustaminen sekä sellaisten taitojen ja koulutuksen parantaminen, joiden ansiosta eurooppalaiset saattavat olla ensimmäisenä niiden joukossa, jotka pystyvät hyödyntämään täysimääräisesti näitä uusia teknologisia mahdollisuuksia.

Asiakirjan lopussa muistutetaan, että kaikki kyseiset haasteet ja ratkaisut riippuvat toisistaan. Esimerkiksi innovaatio liittyy väestönkehitykseen ja maahanmuuttoon ja maahanmuutto puolestaan liittyy terrorismiin ja turvallisuuteen, kun taas turvallisuus liittyy ympäristöön ja energianäkökohtiin. Jotta tätä asiakirjaa voidaan käyttää varoittamaan päätöksentekijöitä tulevista vaaroista, siinä esille tuotuja asioita on seurattava ja ajantasaistettava säännöllisesti, jotta voidaan seurata kaikkia muutoksia, jotka tulevat varmasti vaikuttamaan näihin suhteisiin asioiden edetessä.

I. EUROOPPA SINUT ITSENSÄ KANSSA

Elämä Euroopassa syksyllä 2007 näyttää hyvältä. EU:n rajojen ulkopuolelta – Yhdysvalloista, Latinalaisesta Amerikasta tai Aasista – tarkasteltuna Eurooppa vaikuttaa vakaalta, vauraalta, oikeusvaltioperiaatteeeseen ja demokratiaan perustuvalta maanosalta.

Euroopan ja sen jäsenvaltioiden kehitys toisen maailmansodan päättymisen jälkeen on ollut kaikesta päätellen merkittävää. Kahden 30 vuoden sisällä käydyn maailmansodan kokemuksesta viisastuneina sotien jälkeisen aikakauden johtajat päättivät tehdä kaikkensa välttääkseen samanlaisen tuhon tapahtumista.

Alussa kuudesta Euroopan valtiosta koostunut Euroopan talousyhteisö (nykyisin Euroopan unioni), jonka väkiluku vuonna 1957 oli 170 miljoonaa, on laajentunut 27 maata ja lähes 500 miljoonaa asukasta käsittäväksi unioniksi. Euroopan unionin 50-vuotispäivän kunniaksi annetussa julistuksessa tuotiin esille tämä ainutlaatuinen prosessi ja sen merkittävät saavutukset.

Euroopan unioni on luonut tulevaisuuteen suuntautuvalla ja määrätietoisella johtajuudella kyvyn ratkaista jäsenvaltioidensa ongelmat luomalla käsitteen 'verkkoyhteiskunta'¹, jonka avulla jäsenvaltioiden on mahdollista toteuttaa pyrkimyksensä kokoamalla voimansa yhteen jollakin tietyllä alalla.

Näiden päätösten ansiosta Euroopan kansat ovat vauraampia kuin koskaan aikaisemmin. Yhtenäismarkkinoiden periaatteet helpottavat niiden elämää suosimalla tavaroiden, palveluiden, ihmisten ja pääoman vapaata liikkuvuutta yli imperiumin vanhojen rajojen.

Euroopan talous on tällä hetkellä hyvässä kunnossa ja euroalueella on syntynyt enemmän uusia työpaikkoja – 13,1 miljoonaa vuodesta 2000 – kuin Yhdysvalloissa saman jakson aikana. Tilanne on vieläkin parempi, jos otetaan huomioon euroalueeseen kuulumattomat jäsenvaltiot, kuten Yhdistynyt kuningaskunta. Itä-Euroopassa unionin nuorimpien jäsenvaltioiden taloudet kasvavat samalla vauhdilla kuin Kaukoidän taloudet. Esimerkiksi Puolan nykyinen kasvuvauhti on sama kuin Intian ja Tšekin tasavallan talous kasvaa nopeammin kuin Taiwanin tai Malesian talous. Euroalueen kauppa on ylijäämäinen toisin kuin samansuuruisen talousalueen Yhdysvaltojen, jolla on 830 miljardin dollarin alijäämä.

Unionille hiljattain Saksan puheenjohtajuuskauden aikana neuvoteltu mandaatti uudistussopimukselle, joka voidaan ratifioida ensi vuoden kuluessa, on unionille merkittävä askel kohti 2000-lukua. Sopimuksen myötä päästään ulos institutionaalista umpikujasta, joka on haitannut EU:n kehitystä siitä lähtien kun sen laajeni 27-jäseniseksi, ja samalla EU pystyy keskittämään huomionsa tärkeämpiin asioihin, kuten energiaturvallisuuteen, ilmastonmuutokseen ja suhteisiin muiden valtioiden kanssa.

Oikeus- ja sisäasioiden alalla lisääntynyt yhteistyö auttaa kohtaamaan Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia. Terrorismin vastaisia toimia on kuitenkin toteutettava yhdessä Yhdysvaltojen kanssa. Unionia ja Yhdysvaltoja kohdannut yhteinen terrorismin uhka onkin ollut merkittävä tekijä transatlanttisen yhteistyön lujittamisessa viime vuosina.

Brysseliin kohdistuva kritiikki kuitenkin jatkuu. EU:n arvostelu liittyy erityisesti yhteisön lainsäädännön aiheuttamaan tarpeettomaan asioihin puuttumiseen ja lisääntyneeseen byrokraatiaan. Myös sekä unionin virkamiesten tilivelvollisuuden ilmeinen puute sekä laajalti vallitseva käsitys unionin varojen valvonnan heikoista rakenteista antavat vahvasti sen vaikutelman, että ”demokratiavajetta” on vaikeata täyttää.

Perustuslaillisen keskustelun kiihkein vaihe alkaa olla lopussa, mutta toisaalta globaaleita haasteita koskeva keskustelu on vilkastumassa. Keskustelu koskee sellaisia aihepiirejä kuten innovaatioiden tarve ja nopean globalisaation edellyttämät taidot, väestönkehityksen muutos ja maahanmuutto, terrorismi ja turvallisuus, energiaturvallisuutta ja ilmastomuutosta unohtamatta.

Eurooppalaiset voivat olla tyytyväisiä siihen, miten he ovat ratkaisseet 1900-luvun ongelmat. Olisi silti syytä löytää pikaisesti vastaus siihen, olemmeko liian omahyväisiä. Miten hyvin pystymme vastaamaan 2000-luvun globaaleihin haasteisiin, jotka voidaan ratkaista ainoastaan tehokkaalla eurooppalaisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä? Mikä tulee olemaan seuraavien 20 vuoden suuntaus, joka selvästi määriteltynä auttaa tekemään ne päätökset, jotka ovat tarpeen varmistettaessa Euroopan säilyminen vauraana ja tukevasti globaalin näyttämön eturivissä?

¹ Manuel Castell: Network Society, 1996

II. TULEVAISUUDEN GLOBAALIT HAASTEET

Berliinin muurin murruttua loppuvuonna 1989 Eurooppa on kokenut vallankumouksellisen, kaikeksi onneksi rauhanomaisen, muutoksen. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet Euroopan unionin rakenteissa, niin sen jäsenyydessä kuin sen toimivallassakin, huipentuen ehdotettuun sopimusuudistukseen, joka on määrä saada valmiiksi vuoden 2007 loppuun mennessä.

Muutokset Euroopan poliittisessa päätöksenteossa ovat tapahtuneet monilta osin sen rajojen sisällä, mutta myös globaalissa järjestelmässä on tapahtunut kehitystä. Tähän EU on reagoinut hajanaisesti tavalla, joka vaikuttaa siltä, että se pikemminkin reagoi tapahtumiin kuin yrittäisi vaikuttaa niiden kulkuun huolellisesti harkitulla strategiallaan.

Gloaalien mediaverkoston nopean leviämisen seurauksena aiemmin kaukaisilla ja tuntemattomilla alueilla esiintyneet ongelmat koskettavatkin nykyisin meitä kaikkia. Emme voi suhtautua välinpitämättömästi toisten ahdinkoon tai koko ihmisrotua koskeviin haasteisiin. Euroopan on tarpeen mukaan voitava pystyä kiinnittämään huomionsa ja autettava sitä kahta kolmasosaa maailman väestöstä, joka on globaalien järjestelmän ulkopuolella.

EIN on suuresti kiitollinen Fondation pour l'innovation politique -säätiölle tämän hankkeen kannalta merkittävästä työstä. Säätiö käynnisti laajan keskustelun keskeisistä maailman tilannetta vuonna 2025 ennustavista raporteista, jotka Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun neuvoa-antava elin, National Intelligence Council, ja Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitos ovat julkaisseet.

Tämän analyysin vuoksi tulevaisuuden globaalit, luonnostaan pitkän aikavälin haasteet analysoidaan kolmesta näkökulmasta: turvallisuus, politiikka ja talous; huomattakoon kuitenkin, että näiden osatekijöiden välistä tasapainoa voidaan muuttaa ennalta-aavistamattomien tapahtumien vuoksi.

TURVALLISUUSNÄKÖKOHDAT

Kylmän sodan aikana vallinnut varmuus, vaikkakin epämurkava, on vaihtunut kylmän sodan jälkeisen aikakauden seesteisemmäksi mutta epävarmaksi tilaksi. Vaikka länsivallat ja vapaus olivat kylmän sodan voittajia niin sotilaallisesti kuin taloudellisestikin, 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle on ominaista monenlaiset huolenaiheet ja useiden valtioiden halu tuoda maailmanlaajuisesti esiin omat prioriteettinsa.

Länsimaista ajattelutapaa on muokannut idästä tulevan invaasion uhka, mutta nykyisin haasteet ovat moninaisempia ja vaikeammin määritettäviä. Länsimaisten yhteiskuntien keskeisin huolenaihe on terrorismi ja sen uhka, että radikaalit jihadistiryhmät tuhoavat näitä yhteiskuntia hyödyntämällä internetin suomaa vapaan tiedonvälityksen mahdollisuuksia ja kohdistamalla iskuja länsimaisten järjestelmien heikoimpiin ja haavoittuvimpiin osiin.

Edelliseen liittyy vaara ydinaseiden leviämisestä, joka on myöskin helpottunut internetistä vaivattomasti saatavan tiedon myötä. Nykyiseen Iranin tilanteeseen liittyvät panokset ovat hyvin korkeat. On vaikeata ennustaa kuinka monesta maasta on tullut ydinasevalta vuoteen 2025 mennessä, mikäli Iran onnistuu pyrkimyksissään.

Olisi myös ryhdyttävä viipymättä etsimään ratkaisua toimintakyvyttömiä valtioiden kysymykseen. Tilanne, jossa lähes 50 maailman runsaasta 200 valtiosta ovat edelleen kykenemättömiä hoitamaan omaa hallintoaan ja useimmat niiden asukkaista elävät surkeissa olosuhteissa, on kestämätön. Nämä valtiot on saatava vuoteen 2025 mennessä osaksi kansainvälistä järjestelmää.

Luonnonvarojen tyydyttämistarve tulee kiihtymään, mistä on mahdollisia seurauksia Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alalla. Kiinalaiset ovat saavuttaneet muihin nähden pitkän etumatkan tulevaisuuden luonnonvarojen turvaamisessa; he ovat tehneet Iranin ja Sudanin kanssa pitkiä toimitussopimuksia öljystä ja muiden Afrikan maiden kanssa muista raaka-aineista. Venäjä, jolla on suunnattomat öljy- ja kaasuvarat, on palaamassa jälleen globaaliksi vallaksi ja käyttää tätä asemaa etujensa puolustamiseen – herää kysymys onko se halukkaampi toteuttamaan aluevaatimuksiaan kuin antamaan kansalaisilleen koulutusta tietotekniikan alalla?

Vaikka sotilaallinen uhka näyttää vähentyneen viime vuosina, se ei merkitse sitä etteikö se voisi ilmetä tulevaisuudessa uudelleen. Tästä on osoituksena esimerkiksi hiljattain painettu julkaisu 'China's New Great Leap Forward, High technology and Military Power in the Next Half-Century'¹. Venäjä, Kiina sekä Keski-Aasian valtiot ovat perustaneet hiljattain alueellisen järjestön (the Shanghai Cooperation Organisation), josta on vielä vaikea sanoa, onko sen päämäärä sotilaallinen vai taloudellinen.

Olemme todistamassa moninapaisen maailman syntyä. Euroopan on käytävä keskusteluja kaikkien johtavien toimijoiden kanssa, vaikka siltä puuttuisikin poliittista tahtoa rahoittaa sotilaallisia välineitä, joita tärkeä sotilaallinen toimija tarvitsee. Näiden olosuhteiden vallitessa olisi kuitenkin tarpeen vakuuttaa uudestaan transatlanttisen kumppanuuden kestävä arvo ja nykyisiin rakenteisiin – mukaan lukien NATO – tehtävien muutosten tärkeyttä, jotta kumppanit pystyvät tehokkaammin vastaamaan yhdessä globaaleihin haasteisiin, kuten Lähi-itä, Afganistan, Kiina ja Venäjä.

POLIITTISET NÄKÖKOHDAT

Seuraavalle kolmelle toiminnalalle tullaan kiinnittämään paljon suurempaa huomiota seuraavan kahden vuosikymmenen aikana:

Väestönkehitys ja maahanmuutto: Nousevan elinajan odotteen vuoksi eläkkeellä olevien eurooppalaisten määrä lähes kaksinkertaistuu vuosisadan puoliväliin mennessä. Työikäisen väestön määrän kutistuminen työmarkkinoiden ulkopuolella olevaan väestöön nähden tulee erityisesti tuottamaan ongelmia. Toiminnallisia vaikutuksia ovat mm.

työvoimapula, hidastunut kasvu sekä eläkejärjestelmiin kohdistuvat kasvavat paineet ja kohonneet julkisen terveydenhuollon kustannukset. Myös nykyisiä maahanmuuttomalleja, maahanmuuton roolia väestönkehityksen muutoksen hallitsemisessa sekä maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyviä haasteita on tarkasteltava uudelleen. Yhä suurempi osuus maailman väestöstä asuu tulevaisuudessa kaupungeissa ja suurin osa ihmisistä tulee asumaan suurissa asutuskeskuksissa, minkä vuoksi päätöksentekijöiden on kyettävä käsittelemään köyhyyteen, rikollisuuteen ja yhteiskuntasuhteisiin liittyviä haasteita.

Energia ja ympäristö: Energiaturvallisuuteen ja ilmastonmuutokseen – saman kolikon kääntöpuoliin – liittyvään kaksinkertaiseen haasteeseen on löydettävä ratkaisuja. Euroopan riippuvuus tuontienergiasta kasvaa merkittävästi vuoteen 2030 mennessä. Kilpailu energiavaroista kasvaa jatkossa. Samaan aikaan Yhdistyneiden kansakuntien hiljattain julkaistu raportti ilmastonmuutoksesta on herättänyt ihmiset ajattelemaan fossiilisiin polttoaineisiin perustuvan kasvun rajoja.

Demokratian säilyminen: Länsimaisen ajattelumallin voittokulkua talouden alalla ei seuraa välttämättä länsimaiseen parlamentaariseen demokratiaan siirtyminen kaikissa maailman maissa. Lisäksi erilaiset sisäiset voimat, kuten terrorismiin, kulttuurisiin eroihin ja maahanmuuttoon liittyvät pelot, saattavat heikentää sosiaalista harmoniaa autoritaaristen, muukalaisvihamielisten ja turvallisuusnäkökohtia suosivien liikkeiden vaikutuksesta².

TALOUDELLISET NÄKÖKOHDAT

Globalisaatio on kiistämätön ilmiö, joka on tullut jäädäkseen. Vaikka asiasta voidaankin kiistellä, globalisaatiolla on ollut vahva rooli yhteiskuntien vaurauden luomisessa. Se on uhka ensisijaisesti niille, jotka kieltäytyvät vastaamasta siihen. Seuraavien 20 vuoden aikana suurimmat ongelmat tulevat olemaan mailla, jotka eristäytyvät maailmanmarkkinoilta.

Globalisaatio ei itsessään ole yhteiskuntia jakava tekijä, vaan globalisaation pelko. Meidän ei tarvitse pelätä globalisaatiota, vaan niitä, jotka saivat meidät pelkäämään sitä. Itse asiassa nykypäivän köyhät eivät kärsi liiallisesta, vaan liian vähäisestä globalisaatiosta.

Maaailman rikkaimpien ja köyhimpien asukkaiden välinen ero jatkaa kasvuaan. Toisaalta vertailtaessa bruttokansantuotetta henkeä kohti Yhdysvalloissa tai EU:ssa ja Kiinassa ja vertailtaessa sitä monen vuoden takaiseen bruttokansantuotteeseen, voidaan havaita, että Kiinassa bruttokansantuote on kasvanut paljon enemmän kuin teollisuusmaissa. Vuonna 1960 niin kutsutun keskiluokan osuus – ne, jotka tienasivat 20–40 dollaria päivässä – oli ainoastaan 6 prosenttia maailman väestöstä. Nykypäivänä vastaava luku on 50 prosenttia.

¹ Hudson Institute, 2005

² Euroopan union turvallisuuksalan tutkimuslaitos, *The New Global Puzzle: What World for the EU in 2025*, 2006

Globalisaatio on muuttamassa globaalia valtioiden välistä tasapainoa. Vuoteen 2060 mennessä Kiinan ja Intian osuuden maailman bruttokansantuotteesta oletetaan olevan 50 prosenttia. Tilanne oli sama vuonna 1820. Olemme nyt kokemassa tilanteen kääntymistä suotuisaksi Aasialle. Asetelmassa ei ole kuitenkaan mitään uutta. Eikä Aasian uudelleen nousu tapahdu välttämättä kivuttomasti. Matkallaan maailman johtajiksi Aasian mailla on edessään kivuliaita infrastruktuuriongelmiä, vesi- ja energiapulaa sekä olennaisten taitojen puuttumista.

Dohan kehityskierroksen neuvotteluiden ajautuminen umpikujaan ja kahdenvälisen sopimusten elpyminen osoittaa, että monenvälistä kehystä ei voi pitää itsestäänselvyytenä, elleivät kaikki suurimmat kauppakumppanit sovi Maailman kauppajärjestössä tällaisia sopimuksia koskevista tiukoista säännöistä.

EIN on valinnut neljä sen työryhmissä ja asiantuntijaryhmissä esille tuotua keskeistä toimintalinjaa, jotta voitaisiin arvioida tarkemmin EU:n ja sen jäsenvaltioiden kehittyvää globaalia toimintaympäristöä, yksilöidä tärkeimmät pitkän aikavälin taloudelliset ja sosiaaliset suuntaukset, analysoida niistä johtuvat keskeiset toiminnalliset haasteet, selvittää kunkin toiminnanalan tärkeimmät valintamahdollisuudet ja pyrkiä edistämään parhaita strategioita tulevaisuuden toimintalinjoihin liittyvillä ratkaisuille. Aihealueet ovat seuraavat:

1) Globalisaatio ja digitaalitalous

2) Väestönkehitys ja maahanmuutto

3) Terrorismi ja turvallisuus

4) Energia ja ympäristö

Kyseiset neljä toiminnallista haastetta kattavat kaksi näkökohtaa, jotka Euroopan unionin on otettava huomioon:

Eurooppalainen hallintotapa:

Jotta EU voisi vastata kyseisiin haasteisiin, sen on voitava pystyä laatimaan yhteisiä politiikkoja ja täytäntöönpanemaan toimiansa tehokkaasti. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää, että unionin rakenne mahdollistaa tehokkaan hallintotavan, joka takaa poliittisen tilivelvollisuuden ja tehokkaiden toimien toteuttamiseen tarvittavat taloudelliset resurssit. Tähän liittyvät erottamattomasti kysymykset Euroopan arvoista ja identiteetistä sekä unionin rajoista.

Transatlanttinen kumppanuus:

Euroopan unionilla on kiistatta merkittävä rooli näiden haasteiden vastaajana. Vahvojen kumppaneiden yhteistyö vahvistaa kuitenkin sen toimien tehokkuutta. Tässä suhteessa Yhdysvallat on väistämätön kumppani. Transatlanttisen yhteistyön tiivistäminen on globaaleiden näkökohtien käsittelyn kannalta elintärkeää kun etsitään ratkaisuja maailmanlaajuisiin prioriteetteihin, halutaan kiinnittää toisten toimijoiden huomiota ja luodaan toimivia ratkaisuja esimerkiksi ilmastonmuutos- ja energiakysymyksissä.

Seuraavissa luvuissa esitettyjen päätelmien perusteella voidaan todeta, että mainitut neljä aihepiiriä liittyvät läheisesti toisiinsa eikä mikään yksittäinen valta tai instituutio pysty yksinään ratkaisemaan tällaisia haasteita riippumatta siitä, kuinka tärkeitä tai välttämättömiä ne ovatkaan.

III. EU:N TOIMINTAVAIHTOEHDOT TIETYILLÄ KESKEISILLÄ ALOILLA

Globalisaatio ja digitaalitalous

ANALYYSI

Globalisaatio ei ole uusi ilmiö. Thomas Friedman esittää kirjassaan ”Maailma on litteä” analyysin, jonka mukaan globalisaation ensimmäinen vaihe alkoi Euroopassa 1700-luvun teollisella vallankumouksella. Tällöin keskeisiä toimijoita olivat valtiot. Toinen vaihe – suurten monikansallisten yhtiöiden valtakausi – alkoi toisen maailmansodan jälkeen, kun GATTin, Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailman pankin kaltaiset kansainväliset järjestöt ryhtyivät Yhdysvaltain johdolla vähentämään kaupassa sovellettavia kiintiöitä ja tulliesteitä, joita oli muodostettu kaikkialle maailmaan. Tämä kehitys kiihtyi 1970- ja 1980-luvuilla. Kahden merkittävän tapahtuman vuoksi se kuitenkin saavutti käännekohtansa 1990-luvulla:

1. Berliinin muuri murtui, ja miljoonia menestyksennälkäisiä työläisiä vapautui osaksi maailmantaloutta (ja heitä seurasi vielä 750 miljoonaa kiinalaista työläistä, kun Kiina oli kääntänyt selkensä maolaisuudelle).
2. Uusi teknologinen vallankumous teki tavaroiden ja informaation siirtämisen lähes kaikkialle maailmaan huomattavasti aiempaa edullisemmaksi ja helpommaksi ja loi suotuisat olosuhteet tietopohjaisen talouden leviämislle ympäri maailmaa.

Globalisoituminen ei vielä ole täydellistä (tavaroiden ja palvelujen liikkuminen ei – edes Euroopan unionissa – ole vielä yhtä vapaata kuin se kenties oli juuri ennen ensimmäisen maailmansodan aiheuttamaa takaiskua). Elämme kuitenkin nyt lähes globalisoituneessa maailmassa, jossa tavarat, palvelut, rahoituspääoma, koneet, raha, työläiset ja ideat siirtyvät sinne, missä niiden arvo on suurin ja niitä voidaan hyödyntää tehokkaimmin, joustavimmin ja turvallisimmin.

Globalisaatio on siis johtanut tuottavuuden huimaan kasvuun koko maailmassa. Maailmanlaajuisesti tarkastellen tuottavuuden kasvu on lähes kaksinkertaistunut 1980-luvun vuosittaisesta 1,2 prosentista 2,3 prosenttiin vuodessa viime vuosikymmenellä – lukuun ottamatta Länsi-Eurooppaa ja Japania, joilla ei viime vuosikymmenen kuluessa mennyt yhtä hyvin kuin 1980-luvulla. Toisin sanoen globalisoitumisesta on tullut maailmantalouteen vaurautta luova mekanismi: koskaan aiemmin historiassa köyhyys ei ole vähentynyt yhtä nopeasti ja näkyvästi kuin meidän aikanamme.

Monet arvostetut asiantuntijat uskovat, että kansainväliset ja maiden sisäiset taloudelliset ja yhteiskunnalliset jännitteet saattavat kasvaa ja johtaa kielteisiin poliittisiin näkemyksiin, jotka voivat suistaa koko kehityskulun

raiteiltaan ennen vuotta 2025. Meidän käsityksemme mukaan nämä pelot ovat kuitenkin liioiteltuja. Absoluuttisilla eroilla on merkityksensä, mutta niiden vastapainoksi miljoonat ihmiset pääsevät vuosittain maailmanlaajuisen kilpailun kannattelemina osallisiksi nykyaikaisesta talouskehityksestä ... joka vuosi 15 miljoonaa intialaista tulee maailmanlaajuisille työmarkkinoille.

Niin ollen samat taloudelliset ja teknologiset voimat, jotka muokkasivat maailmaa 1990-luvulla, vaikuttavat siihen todennäköisesti vielä seuraavien 20 vuoden ajan. Tässä globalisaation kolmannessa vaiheessa korostuu yksilön merkitys – internetin kautta saatava tieto lisää hänen valtaansa. Informaatioteknologian (it) dynaaminen lisääntyminen tekee tulevien kehityssuuntien ennustamisen mahdottomaksi, mutta yleissuuntaus on selvä: tietojen käsittelynopeus, tiedontallennuskapasiteetti ja laajakaistayhteydet kehittyvät kiivaasti jatkossakin.

Vuonna 2005 asiantuntijat ennustivat esimerkiksi, että digitaalisen tiedon määrä maailmassa kaksinkertaistuu 1 100 päivässä. Vuonna 2007 tähän kuluu enää 11 kuukautta. IBM:n hiljattain laatimassa selvityksessä ennustetaan, että vuoteen 2010 mennessä päästään tilanteeseen, jossa digitaalinen tieto kaksinkertaistuu 11 tunnissa. Toisessa, IDC-tutkimuslaitoksen laatimassa selvityksessä arvioidaan, että vuoteen 2010 mennessä luodun ja kopioidun tiedon määrä yli kuusinkertaistuu 988 eksatavuun, mikä merkitsee yhteensä 57 prosentin vuosittaista kasvua.

Vielä vaikuttavampi on pakettikytkentäisten verkkojen seuraavan sukupolven verkkokerrosprotokolla IPv6. Se on tarkoitettu nykyisin yleisesti käytössä oleva Internet-protokollan, IPv4:n seuraajaksi ¹. Miettimisen aihetta sekä Euroopalle että Yhdysvalloille antaa se tosiasia, että Aasia on siirtymässä IPv6:n käyttöön huomattavasti meitä nopeammin. Vuoteen 2025 mennessä suuri osa siirtymisen edellyttämiin teknologisiin innovaatioihin liittyvistä tekijänoikeuksista on todennäköisesti aasialaisten omistuksessa.

Perustelluimman ja todennäköisimmän ennusteen mukaan globalisaatio jatkuu hidastumatta ja jopa kiihtyy entisestään. Tästä seuraa, että vuonna 2025 maailmassa on aiempaa paljon useampia suuria talousmahteja. Kiinan, Intian, Japanin, Korean, Malesian ja Indonesian merkitys maailmantaloudessa kasvaa. Kiinan oletetaan yleisesti olevan maailman suurin vientimaa vuonna 2025, ja Etelä-Aasia tuottanee tuolloin 38 prosenttia maailman varallisuudesta, vaikka sen osuus nykyisin on vain 24 prosenttia. Näin suuri hyppäys johtaisi siihen, että uusi Aasian talousalue pääsisi samalle tasolle OECD-maiden kanssa, joiden osuus maailman tuotannosta lienee tuolloin 40 prosenttia.

Lisäksi on odotettavissa, että edetessään globalisoituminen tuo mukanaan laadullisia muutoksia. Vuonna 2025 Aasian talouksien kilpailuetuna tavaroiden tuotannossa eivät enää ole vain halpa työvoima ja runsaat resurssit. Globalisaatio ei enää koske pelkästään teollisuustuotantoa, vaan on nopeasti laajenemassa muille enemmän lisäarvoa tuottaville talouselämän osa-alueille, kuten palvelusektorille, joka tähän saakka on suureksi osaksi jäänyt sen ulkopuolelle (lääketiede, tietojenkäsittely, it-sovellusten kehittäminen jne.). Viestintäteknologiassa tapahtuneen

¹ IPv6 (Internet Protocol version 6) tulee valtavasti lisäämään verkkoon liitetyille laitteille tarkoitettujen osoitteiden määrää: sen ansiosta jokaisella matkapuhelimella ja muilla liikuteltavilla elektronisilla laitteilla voi muun muassa olla oma osoitteensa. IPv4 mahdollistaa 2³² (noin 4,3 miljardia) osoitetta, mikä ei riitä edes yhden osoitteen antamiseen jokaiselle ihmiselle sulautetuista ja kannettavista laitteista puhumattakaan. IPv6 mahdollistaa 2¹²⁸ (noin 340 miljardia miljardia miljardia miljardia) osoitetta, mikä vastaa noin 5×10²⁸ osoitetta jokaista nykyisin elossa olevaa –suurin piirtein 6,5:tä miljardia – ihmistä kohden.

vallankumouksen ansiosta aiemmat etäisyydestä johtuvat ongelmat eivät enää rajoita tietämyksen leviämistä, minkä seurauksena aasialainen kilpailu ulottuu vuoteen 2025 mennessä lisäarvoketjujen viimeisiin lenkkeihin.

Aasian paluu maailmantalouden mahtien joukkoon on Euroopalle suuri haaste.

Kehittymässä olevien maiden luoma kilpailu ei ole nollasummapeli niin kauan kuin tutkimus ja teknologia avaavat uusia markkinoita ja luovat kehitysmahdollisuuksia vielä hyödyntämättömillä talouden aloilla. Näin on käynyt Yhdysvalloissa, missä viimeisten kymmenen vuoden aikana jokaisen ulkomaisille kilpailijoille menetetyt työpaikan tilalle on kyetty luomaan 1,2 uutta työpaikkaa sen ansiosta, että Yhdysvalloilla on johtava asema teknologian ja innovaatioiden osalta (palvelut vastaavat nykyisin yli 80:aa prosenttia maan omasta tuotannosta). Tilanne ei valitettavasti ole yhtä hyvä Manner-Euroopassa (missä muualle menetettyjen ja luotujen työpaikkojen suhdeluku on 0,8).

Tilanteeseen johtaneet syyt ovat tiedossa. Euroopassa työmarkkinoita ja markkinoita säännellään raskaasti, ja erilaiset jäykkyydet vaikeuttavat liikkuvuutta, estävät kilpailua, haittaavat innovaatioiden tekemistä sekä vähentävät halukkuutta riskien ottamiseen ja yrittäjyyteen. Näiden tekijöiden vuoksi tuottavuuden kasvu on Euroopassa prosentin verran vähäisempää kuin kymmenen vuotta aiemmin, jolloin globalisaation viimeisimmän vaiheen vaikutus ei vielä tuntunut täysimääräisenä. Euroopan vuosittainen talouskasvu pysyttelee vajaassa kahdessa prosentissa, vaikka Yhdysvalloissa se on keskimäärin ylittänyt kolme prosenttia. Ei ihme, että useimmissa Euroopan maissa yleinen mielipide vastustaa globalisaatiota.

Eurooppalaisten on päätettävä, onko painoarvon menettäminen suhteessa nousevaan Aasiaan seuraavien 20 vuoden aikana vain seurausta siitä, että Aasian maat pyrkivät saavuttamaan Euroopan tasoa, vai onko kyse siitä, että Eurooppa on jäämässä pysyvästi jälkeen nuoremmista ja dynaamisemmista kansakunnista.

TOIMINTAVAIHTOEHDOT

On olemassa vain yksi strategiavaihtoehto, jonka avulla Eurooppa voi torjua tällaisen negatiivisen kehityskulun katastrofaaliset poliittiset vaikutukset. Jotta Eurooppa olisi valmistautunut maailmanlaajuisen kilpailun seuraavaan vaiheeseen ja voisi hallita ja hyödyntää sitä kestävästi vaurauden saavuttamiseksi, sen on siirryttävä tietoaikakauden etujoukkoon. Sen on hallittava osaamistalous, sillä informaatioteknologian vaikutukset ulottuvat nykyisin kaikille toiminta-aloille ja myös muille keskeisille kasvualoille kuten nano- ja bioteknologiaan.

Tehtävä ei ole helppo, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi. Niistä 300 yrityksestä, jotka käyttävät tutkimukseen ja kehittämiseen eniten varoja maailmassa, 130 on yhdysvaltalaisia ja noin 90 eurooppalaisia. Tämä sinänsä ei näytä pahalta. Näistä yhdysvaltalaisista yrityksistä 53 on kuitenkin perustettu vuoden 1960 jälkeen, kun vastaava luku eurooppalaisten kohdalla on vain kaksi. Tämä merkitsee sitä, että tutkimukseen ja kehittämiseen paljon varoja käyttävät eurooppalaiset yritykset kuuluvat pääasiassa vanhempiin tuotannonaloihin eivätkä uuteen it-talouteen. Myös vanhojen tuotannonalojen on nykyaikaistettava ja innovoitava ja etenkin hyödyttävä digitaalisesta vallankumouksesta, joten kyse ei sinänsä ole virheestä; nykyiset toimet ovat kuitenkin riittämättömiä.

Se, saadaanko kehityssuunta käännettyä otolliseksi ja puutteet korjattua, riippuu periaatteessa koulutuksesta, innovaatioista ja yrittäjähenkisyydestä. Euroopan on valittava nämä kolme peruslähtökohtaa, jos se aikoo pysytellä maailman johtavien taloudellisten ja poliittisten toimijoiden joukossa seuraavina vuosikymmeninä.

Entistä suurempien rahamäärien kohdistaminen tutkimuksen ja kehittämisen hankkeisiin (esimerkiksi julkisten investointien avulla) ei missään tapauksessa riitä, sillä nyt ei tarvita pelkästään enemmän keksintöjä, vaan parempaa innovointia, mikä ei suinkaan ole sama asia. Euroopassa käy liian usein niin, että ”tutkimuksen ja kehittämisen” painottaminen jää vain tutkimuksen edistämisen tasolle. ”Kehittäminen” vaatisi ajatusten soveltamista todelliseen elämään, jossa tutkimus voi johtaa innovaatioiden syntymiseen. Innovointi puolestaan edellyttää sitä, että arvostetaan yrittäjiä ja riskinottajia, jotka kykenevät muuttamaan osaamisen rahaksi. He eivät tyydy muuttamaan rahaa osaamiseksi, mikä olisikin Euroopan talouden kannalta riittämätöntä. Tietoyhteiskunta on digitaalitaloudelle välttämätön, mutta osaamista on hyödynnettävä taloudellisesti kannattavalla tavalla. Tätä varten Euroopan on päästävä eroon jäykkyyksistä ja merkantilistisesta sääntelystä, jotka tukahduttavat dynaamisen yrittäjähenkisyyden kehittymistä.

Myös koulutus on parhaillaan globalisoitumassa. Yhdysvalloissa yliopistot ovat meitä jo paljon edellä tällä uudella toiminta-alalla. Tämä on suurin uhka, joka eurooppalaisten on kohdattava: Monet eurooppalaiset, jotka nyt ansaitsevat 5 000 euroa kuukaudessa, joutuvat kilpailemaan vastaavan koulutuksen ja työkokemuksen hankkineiden työntekijöiden (esimerkiksi intialaisten) kanssa, jotka pyytävät samasta työstä vain 500 euroa. Jotta Eurooppa kykenee vastaamaan tähän haasteeseen, se tarvitsee sekä yhden suuren eurooppalaisen teknologisen instituutin, joka saa rahoituksensa julkisista varoista, että useista keskenään kilpailevista pienemmistä instituuteista muodostuvan verkoston, joka auttaa eurooppalaisia sopeutumaan uuteen ympäristöön. Lisäksi yliopistojen tarjoamien palvelujen pitäisi olla avoimempia kilpailulle.

Informaatioteknologian tehokkaan käytön takaamiseksi etusijalle on asetettava johtohenkilöiden ja työntekijöiden kouluttaminen niin, että heillä on taidot, joita tarvitaan tilaisuuksien hyödyntämiseen sekä teknologian ymmärtämiseen ja soveltamiseen. Euroopan yleinen kilpailukyky perustuu ensisijaisesti teollisuuteen ja palveluihin, joiden tuottavuuden kasvu riippuu informaatioteknologiasta. Erityisesti on huolehdittava it-alan taidoista ja pätevydestä - tämä koskee etenkin pk-yrityksiä, sillä ne luovat merkittävän osan uusista työpaikoista.

Jos Eurooppa haluaa hyötyä kaikista niistä eduista, joita jatkuva globalisoituminen seuraavien 20 vuoden aikana tarjoaa, kilpailua on lisättävä niin kansallisten koulutusjärjestelmien sisällä kuin maailmanlaajuisestikin. Tämän tulisi olla Euroopan tärkein tavoite vuotta 2025 silmällä pitäen.

Väestönkehitys ja maahanmuuttajat

ANALYYSI

Eurooppalaiset elävät entistä kauemmin: vuonna 1900 elinajan odote Euroopassa oli vain 47 vuotta ja vuosisataa myöhemmin se on 77 vuotta. Viimeistään vuoteen 2050 mennessä miesten elinajan odote nousee 81 vuoteen ja naisten 86 vuoteen. Japanissa se tulee olemaan 92 vuotta. Tämä kehityssuunta on maailmanlaajuinen, joskaan se ei etene samaa tahtia kaikkialla: tällä hetkellä elinajan odote on Intiassa 64 vuotta ja Kiinassa 72 vuotta.

Maaialaajuisesti tarkastellen keskimääräinen elinajan odote on 63 vuotta. Vuoteen 2050 mennessä joka viides ihminen maailmassa on yli 60-vuotias, kun heitä vuonna 1950 oli yksi 12:sta. Vuoteen 2050 mennessä enemmän kuin 10 prosenttia eurooppalaisista on yli 80-vuotiaita.

Samaan aikaan hedelmällisyysluku on pienentynyt. Tällä hetkellä hedelmällisyysluku on 29 maassa niin alhainen, ettei se riitä ylläpitämään niiden nykyistä väestömäärää. Euroopan unionissa ongelma on akuutti: 12 EU:n jäsenvaltiossa hedelmällisyysluku alittaa väestömäärän vakaana pitämiseen tarvittavan tason. Euroopassa korkean syntyvyyden aikakautta – jonka huippuvuonna 1964 EU15-jäsenvaltioissa syntyi yli kuusi miljoonaa lasta – seurasi syntyvyyden romahtaminen. Vuonna 2002 EU15-jäsenvaltioissa syntyi alle neljä miljoonaa lasta.

Kokonaishedelmällisyysluku, joka 1960-luvulla oli suurempi kuin väestön korvautumiseen tarvittava syntyvyys (2,1 lasta naista kohden) on nyt laskenut noin 1,5:een.

Näiden kahden kehityskulun vuoksi työikäisen väestön määrä laskee Euroopassa nopeasti sekä absoluuttisesti että suhteellisesti tarkasteltuna. Vuoteen 2050 mennessä EU:ssa on 15–64-vuotiaita 48 miljoonaa vähemmän kuin nykyisin (mikä vastaa noin 20 prosentin laskua), ja yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut 58 miljoonaa. Tällä hetkellä jokaista iäkästä kansalaista kohden on neljä työikäistä, mutta tämä suhdeluku muuttuu vuoteen 2050 mennessä kahden suhteeksi yhteen. OECD ennustaa, että vuoteen 2050 mennessä teollisuusmaissa saattaa kutakin eläkeläistä kohden olla vain yksi tosiasiallisesti työssä käyvä henkilö.

Jos nykysuuntaus jatkuu, 27 EU:n jäsenvaltion väestömäärä kasvaa 490 miljoonasta vuonna 2005 aina 499 miljoonaan vuonna 2025, mutta laskee sen jälkeen 470 miljoonaan viimeistään vuonna 2050. Suurinta väestönkasvu tulee olemaan Luxemburgissa (41 prosenttia vuoteen 2050 mennessä), Ruotsissa (18 prosenttia), Irlannissa (14 prosenttia) ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (12 prosenttia). Väestömäärä vähenee eniten Bulgariassa, Romaniassa, Sloveniassa, Kroatiassa ja Tšekin tasavallassa, jotka saattavat menettää jopa noin 20 prosenttia väestömäärästään. Yhdysvalloissa väestön määrä kuitenkin todennäköisesti kasvaa 296 miljoonasta 420 miljoonaan (42 prosenttia), mikä johtuu korkeammasta syntyvyydestä ja suuremmasta maahanmuuttajien määrästä. Samaan aikaan Pohjois-Afrikan väestö lisääntyy 194 miljoonasta 324 miljoonaan (67 prosenttia). Turkin väestömäärä kasvaa 73 miljoonasta 101 miljoonaan (38 prosenttia hedelmällisyysluvun ollessa 2,4) vuoteen 2050 mennessä; vuonna 2025 turkkilaisia on 90 miljoonaa. Laajentumiskeskustelua ajatellen on syytä mainita, että Turkin väestökasvuvauhdista huolimatta sen jäsenyys ei ratkaisisi EU:n työvoimapulasta johtuvia ongelmia.

Japani ja Eurooppa ovat tältä osin oletettavasti maailmalaajuisen kehityskulun esijoukkoa. Tulevien 50 vuoden aikana noin 90 prosenttia maailman väestönkasvusta tapahtuu kehitysmaissa. Niiden väestö jatkaa kasvuun vielä useiden kymmenien vuosien ajan. Myös Itä-Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa nuorten osuus väestöstä on – hedelmällisyysluvun alenemisesta huolimatta – vielä vuosien ajan suurempi kuin kehittyneissä maissa. Kehitysmaidenkin hedelmällisyysluvun oletetaan alenevan väestön korvautumiseen tarvittavan hedelmällisyysluvun tasolle vuoteen 2050 mennessä ja jatkavan laskuaan vielä sen alle. Väestön ikääntymisestä ja vähenemisestä tulee maailmalaajuinen haaste viimeistään vuonna 2070. Vaikka maailman väestömäärä siis kasvaa neljänneksen vuoteen 2025 mennessä – 6,4 miljardista 8 miljardiin – se todennäköisesti saavuttaa huippunsa (9,3 miljardia ihmistä) vuonna 2050 ja alkaa sitten taantua.

Euroopalle tärkeitä kysymyksiä

EU ja sen jäsenvaltiot ovat viiden viime vuoden aikana alkaneet ratkoa eräitä näistä kiireellisistä pulmista. Suurin osa kysymyksistä kuuluu pääasiassa kansallisen ja alueellisen hallinnon vastuualueeseen, mutta eurooppalainen ulottuvuus on tullut entistä merkittävämmäksi. Ilmeisin toiminta-ala liittyy työmarkkinoihin: EU ja sen jäsenvaltiot ovat esimerkiksi sitoutuneet lisäämään parhaansa mukaan sekä työllisen aikuisväestön osuutta että nostamaan työllisten eläkeikää. Monissa Euroopan maissa aikuisten työllisyysluvut ovat verrattain alhaiset. Lissabonissa kokoontunut Eurooppaneuvosto asetti tavoitteeksi aikuisväestön yleisen työllisyysasteen nostamisen 64 prosentista 70 prosenttiin tämän vuosikymmenen kuluessa. Neljä jäsenvaltiota on jo saavuttanut tavoitteen ja kolme on lähellä sitä, joten tavoite ei kunnianhimoisuudestaan huolimatta ole mahdoton. (Yhdysvalloissa vastaava luku on 72 prosenttia). EU julkaisi vuonna 2005 vihreän kirjan ”Kohti väestörakenteen muutoksia”, jonka mukaan viimeistään vuonna 2030 Euroopasta puuttuu 20,8 miljoonaa työntekijää.

Naisten työllisyysaste on EU:ssa keskimäärin 18 prosenttia alhaisempi kuin miesten, joten Lissabonissa asetettiin tavoitteeksi naisten työllisyysasteen nostaminen 55 prosentista 60 prosenttiin. (Ruotsissa noin 70 prosenttia naisista käy työssä). Kyse ei ole pelkästään talous- ja sosiaalipoliittisesta haasteesta, vaan mukana myös on arvoja koskeva ulottuvuus, jonka osalta tarvitaan asennemuutosta. Joissakin maissa, kuten Saksassa, Irlannissa ja Italiassa, työssäkäyviä äitejä pidetään huonoina äiteinä. Asenneongelma koskee myös niitä isiä, jotka ottavat vanhempainlomaa – heidän uransa vaikeutuu ja heitä pidetään liian pehmeinä. Näin ollen täydentäville ohjelmille, jotka auttavat vanhempia palaamaan työelämään hoitovapaan jälkeen, on yhä suurempi tarve. Jonkin verran edistymistä on jo tapahtunut, etenkin entisissä kommunistimaissa, joissa monet naiset olivat mukana työelämässä ennen vuosia 1989–1990. Ainoastaan työssäkäyviä äitejä pidettiin emansipoituneina ja arvostettiin. Nykyisin maissa, joissa naisten työllisyysaste on korkea, kuten Ruotsissa ja Ranskassa, myös hedelmällisyysluku on korkea. Tämä osoittaa, että monissa maissa naiset haluavat sekä uran että perheen. Vaikuttaa poliittisesti viisaalta muokata sosiaaliset puitteet sellaisiksi, että naisten on mahdollista olla äitejä samalla, kun he osallistuvat työelämään.

Yhtä tärkeää on vähentää nuorisotyöttömyyttä ja saada nuoret työntekijät töihin nykyistä aikaisemmin. Vanhempia työntekijöitä rohkaistaan niin ikään pysymään kauemmin työelämässä. Vuonna 1900 eläkkeellä ehdittiin olla hieman yli vuosi. Vuoteen 1980 mennessä eläkkeelläoloaika oli pidentynyt 13 vuoden ja vuoteen 1990 mennessä jo 19 vuoden pituiseksi. Tulevaisuudessa on tavallista, että eläkkeelläolo venyy 20 tai 30 vuoteen.

Euroopan komission arvion mukaan Euroopan keskimääräisen eläkeiän nostaminen viidellä vuodella mahdollistaisi julkisten eläkemenojen pysymisen ainakin nykyisellä tasollaan väestönkehityksestä huolimatta. EU on asettanut tavoitteekseen 55–64-vuotiaiden työllisyysasteen nostamisen 39 prosentista 50 prosenttiin. Monissa maissa valtionhallinnon työntekijöiden eläkeikää ollaan nostamassa. Varhaiseläkejärjestelmiä ollaan purkamassa, joustavaa eläkeikää ollaan ottamassa käyttöön ja eroamisiin ja eläkeiän välistä sidosta ollaan höllentämässä. Vähentääkseen valtion menotaakkaa useat jäsenvaltiot yrittävät uudistaa eläkejärjestelmiään – etenkin pidentämällä eläkkeen kertymisaikaa, sitomalla eläkkeet hintoihin eikä ansaittuihin määriin sekä siirtymällä maksuperusteisista etuusperusteisiin järjestelmiin. Samaan aikaan kansalaisia kannustetaan, usein verohelpotuksin, osallistumaan rahastoiviin järjestelmiin julkisista varoista suoritettavan eläkkeen täydentämiseksi sekä kokoamaan säästöjä. Myös eläkeoikeuksien siirtokelpoisuutta on lisätty työntekijöiden liikkuvuuden edistämiseksi. Ranska, Puola, Yhdistynyt kuningaskunta ja Ruotsi ovat kaikki viime aikoina toteuttaneet yhden tai useita tämänsuuntaisia toimia.

Toinen keino työmarkkinoiden ongelmatilanteen ratkaisemiseksi olisi se, että maassa jo olevan maahanmuuttajien muodostaman työvoiman tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnettäisiin täysimääräisesti: lisättäisiin koulutustarjontaa maahanmuuttajaperheille ja parannettaisiin kouluttautumismahdollisuuksia. Maahanmuuttajavanhemmat vähättelevät usein tahtomattaan lastensa mahdollisuuksia, koska eivät tunne paikallista koulutusjärjestelmää. Tämä tietenkin vähentää lasten määrätietoisuutta ja uskoa haaveisiinsa, mutta koko yhteiskunnan tasolla ongelma on ensisijaisesti taloudellinen. Työikäisen väestön vähetessä on välttämätöntä, että jokainen kansalainen koulutetaan ja työllistetään mahdollisimman tehokkaasti.

Alhainen syntyvyys on kenties yksi Euroopan vaikeimmista perusongelmista. Koko maailmassa syntyy nykyisin vuosittain 21 lasta tuhatta asukasta kohden. Yhdysvalloissa vastaava luku on 14, Euroopassa 10 ja Japanissa vain yhdeksän. Jos syntyvyys saataisiin Euroopassa nostettua keskimäärin 10 lapsesta 11:een tuhatta asukasta kohti, ainakin väestömäärä pysyisi vakaana, vaikka työikäisen väestön väheneminen ei pysähtyisikään. Työikäisen väestön väheneminen voitaisiin estää vain vielä suuremmalla syntyvyyden kasvulla. Viimeaikaisten tutkimusten mukaan jokainen näin alhaisen syntyvyyden vuosikymmen tästä eteenpäin vähentää EU:n väestömäärää aina noin 30–40 miljoonan ihmisen verran.

Alhainen syntyvyys voidaan kuitenkin ymmärtää naisten reaktiona taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin oloihin eikä se välttämättä johda perherakenteen tuhoutumiseen väestötieteellisessä tai sosiologisessa mielessä. Se, kuinka monta lasta olisi haluttu, ei useinkaan vastaa perheeseen syntyneiden lasten määrää. Pikemminkin saattaa olla niin, että halukkuus lasten saamiseen ei muutu ajan myötä, mutta taloudellisista tai sosiaalisista syistä toivetta ei aina voida toteuttaa. Yhteiskunnan olisi kiinnitettävä huomiota niiden sosiaalisten ja työhön liittyvien esteiden poistamiseen,

jotka vähentävät halukkuutta saada lapsia. Julkinen valta pyrkii toteuttamaan toimia, jotka parantaisivat tilannetta suorasti tai epäsuorasti, mutta väistämättä kuluu paljon aikaa ennen kuin parannukset voivat näkyä työvoiman koossa. Perhetuesta on monissa maissa tullut yhä tärkeämpi poliittinen tavoite. Aivan ilmeistä on, että vero- ja sosiaaliturvajärjestelmiä voidaan mukauttaa niin, että ne kannustavat suuria perheitä sen sijaan, että olisivat neutraaleita niitä kohtaan. Verokannustimien luominen päivähoidolle – ja päivähoitopaikkojen tarjoaminen – saattaa olla hyvin merkityksellistä. Ranska ja jotkin Skandinavian maat ovat onnistuneet pysäyttämään hedelmällisyyslukunsa alenemisen ja voivat kenties olla esimerkkinä muille.

TOIMINTAVAIHTOEHDOT

Vastatakseen väestönkehityksen haasteisiin ja käyttääkseen hyväksi sen tarjoamat tilaisuudet Euroopan poliittisten päättäjien on:

- edistettävä syntyvyyden kasvua taloudellisilla kannustimilla; toteutettava toimia, joilla työssäkäyviä naisia tuetaan lasten kasvatuksessa; lisättävä päivähoiton tarjontaa sekä lujitettava perheiden sosiaalista ja lainsäädännöllistä asemaa
- lisättävä etenkin naisten ja nuorten osuutta työvoimasta, mikä kattaa myös osa-aikatyöhön kannustamisen
- nostettava eroamisikä ja eläkeikää, pyrittävä vähentämään varhaiseläkkeelle siirtymistä ja torjuttava ikäyrjintää työpaikoilla
- nostettava työssäkäyvien maksuosuutta omiin eläkkeisiinsä sekä kannustettava entistä joustavampiin säästö- ja eläkejärjestelmiin
- edistettävä nykyisen työvoiman tuottavuutta niin, että kasvanut tuotos toimii vastapainona väestömäärän pienenemisestä johtuville deflaatiovaikutuksille
- edistettävä työntekijöiden sopeutumiskykyä, niin että heidän taitonsa mahdollistavat työpaikan ja ammatin vaihtamisen työiän aikana.

Maahanmuuton osalta olisi aiheellista pohtia seuraavia ehdotuksia:

1. EU-maiden on määritettävä uudelleen laillista maahanmuuttoa koskeva politiikkansa, joka on laadittu lähinnä ammattitaidotonta työvoimaa ajatellen, ja korvattava se ainakin osin lähestymistavalla, joka helpottaa ammattitaitoisten työntekijöiden maahanmuuttoa. Lisäksi olisi pohdittava huolellisesti kansalliseen tai alueelliseen järjestelmään ja työmarkkinatilanteeseen sovitun pisteytysjärjestelmän mahdollisia etuja (kenties Kanadan mallia noudatteleva ”sininen kortti”). Näin EU-maiden taloudet voisivat hyötyä ”aivotuonnista”. Eräs tämän järjestelmän muunnelma, joka hyödyttäisi myös lähtömaata, olisi ammattitaitoisten työntekijöiden kiertomuutto kehitysmaista: työntekijä koulutettaisiin teollisuusmaassa, jossa hän työskentelisi tietyn ajan ja palaisi sitten mahdollisesti kotimaahansa käyttämään uusia taitojaan ja kokemuksiaan.
2. Tätä lähestymistapaa on täydennettävä auttamalla vastavuoroisesti köyhiä maita kehittämään omaa talouttaan.

3. Jo kauan sitten saapuneiden maahanmuuttajien ammattitaitoa olisi lisättävä ja hyödynnettävä heidän erityistaitojaan, kuten monikielisyyttä ja näkemyksiä kulttuurien välisestä vuoropuhelusta. Olisi syytä harkita toisen kielen oppimisen tukemista erityisohjelmin sekä ohjelmien toteuttamista maahanmuuttajien avustamiseksi perus- ja ammatillisen koulutuksen aikana. Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja kouluttamisesta voi olla valtavasti hyötyä vastaanottajamaalle, jos maahanmuuttajien mahdollisia erityistaitoja tuetaan ja käytetään hyväksi. Monikielisyytensä sekä kotimaansa sosiaalisia ja kulttuurisia perinteitä koskevan tietämyksensä ansiosta maahanmuuttajilla voi olla keskeinen rooli kulttuurien välisten yhteyksien lujittamisessa - joka on erityisen tärkeää globalisoituvassa maailmassamme.
4. EU:ssa on löydettävä yhteisiä ratkaisuja laittoman maahanmuuton aiheuttamiin ongelmiin, koska yksittäisten maiden toimet, esimerkiksi laillisen aseman myöntäminen luvattomasti saapuneille siirtolaisille, vaikuttavat työvoiman liikkuvuuden vuoksi muihin EU:n jäsenvaltioihin.
5. Euroopasta on aivoviennin torjumiseksi tehtävä muuta maailmaa kiinnostavampi kohde, niin että ammattitaitoiset työntekijät haluavat muuttaa sinne ja pysyä siellä. Tätä edistäviin toimenpiteisiin voisi kuulua muun muassa ammattitaitoisten työntekijöiden liikkuvuuden helpottaminen Euroopassa ja erityisviisumin myöntäminen tutkijoille.
6. Maahanmuuttopolitiikka ei yksinään riitä ratkaisemaan kaikkia maahanmuuttoon liittyviä ongelmia. Sitä on tuettava kotouttamistoimilla, jollaisia ovat esimerkiksi vastaanottajamaan kieltä, kulttuuria ja historiaa koskevat pakolliset kurssit.
7. Maahanmuuttajien kotouttamista ja ”toisen polven maahanmuuttajia” (maahanmuuttajien lapsia) koskeviin erityisongelmiin, joita on ilmennyt useissa maissa, on paneuduttava aiempaa perusteellisemmin. Tämä on niin maahanmuuttajien kuin kantaväestönkin edun mukaista. Koulutuksella on tässä prosessissa olennainen rooli. Esimerkiksi koulujen opetussuunnitelman pitäisi tukea eri yhteisöjen lähentymistä eikä viedä niitä kauemmas toisistaan. Sosiaalisen liikkuvuuden lisäksi tämä on keskeinen kotouttamisen väline.

Terrorismi ja turvallisuus

ANALYYSI

Perinteiset uhkatekijät saattavat jälleen tulevaisuudessa vaarantaa länsimaiden turvallisuuden. Yhden suurimmista haasteista muodostaa kuitenkin jo nyt jihadismi. Se ei ole ainoa Eurooppaan kohdistuva terrorismin uhka, mutta se on niistä tappavin ja pyrkimyksissään äärimmäisin.

Liberaalia demokratiaa vastaan on kaikkialla maailmassa hyökännyt vaikeasti hahmotettava joukko vihollisia, jotka ovat keskenään hyvin erilaisia. Kyseessä ei ole sivilisaatioiden yhteentörmäys – tilanne sai alkunsa islamilaisen maailman sisäisenä taisteluna – vaan sivistyneen ja barbaarisen jihadismin törmäys. Jihadismi hyökkää kaikkia niitä vastaan, jotka uskonnostaan riippumatta kannattavat oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia, monimuotoisuutta ja demokraattista hallintotapaa. Se vastustaa demokratian olennaisinta periaatetta, sillä sen mukaan kaikki kansan – eikä jumalan, jonka edustajia jihadistit katsovat sopivasti olevansa – tahtoon perustuvat hallintojärjestelmät ovat jumalanpilkkua. Kyse ei ole niinkään terrorismin vastaisesta sodasta vaan ideoiden välisestä taistelusta, jossa demokratiaa on puolustettava. Haastetta ei pidä aliarvioida; tätä taistelua ei voiteta tarjoamalla viholliselle joitakin myönnytyksiä. Perinteiset terroristiryhmät halusivat yleensä saada huomiota asialleen ja tuoda esiin vääryyksiä pitämiään seikkoja sekä pakottaa hallitukset neuvottelemaan kanssaan ja myöntymään terroristien vaatimuksiin. Jihadistien tarkoitus on toinen - Hizbollah-johtajan Hussein Massawin sanoin (2003):

”emme taistele saadaksemme teiltä jotakin. Taistelemme eliminoidaksemme teidät.”

Jihadismi

Alun perin taistelu oli islamilaisen maailman sisäinen. Ääriryhmät vastustivat yhteisönsä nykyaikaistumista ja länsimaisina pitämiensä yhteiskunnallisten, taloudellisten ja poliittisten toimintatapojen hyväksymistä. Aluksi islamistit ja valtavirtaa edustavat muslimit kävivät aiheesta teoreettista keskustelua. Islamisteista tuli kuitenkin yhä aktiivisempia ja lopulta väkivaltaisista, ja he järjestäytyivät organisaatioiksi, kehittivät verkostoja ja houkuttelivat joukkoihinsa käännynnäisiä saadakseen islamilaisen maailman puolelleen. ”Länsimaistuneiden” tai demokratiaa kannattavien muslimien katsottiin pettäneen uskonsa.

Jihadistit ovat nyt avanneet toisen rintaman hyökkäämällä suoraan länsimaita vastaan tarkoituksenaan vastustajiensa heikentäminen, sotarekensä voimistaminen ja taistelun seuraavan vaiheen aloittaminen maailmavaltiuden saavuttamiseksi. He saattavat taistella Yhdysvaltain sotilaiden poistamiseksi Irakista – tai aiemmin Saudi-Arabiasta – ja edistääkseen Palestiinan valtion perustamista ja vastustaakseen Israelia. Nämä ovat jihadisteille kuitenkin vain liikkeitä, joita he voivat manipuloida oikeuttaakseen tekonsa ja motivoidakseen kannattajiaan. Jihadistit pyrkivät kaivamaan maata niiden tahojen jalkojen alta, jotka yrittävät rakentaa elinkykyisiä valtioita islamilaiseen maailmaan (kuten Irakiin tai Afganistaniin), ja herättämään epäluottamusta näiden tahojen työtä kohtaan. Jihadistien pitkän aikavälin tavoite on nimittäin kaikkien muslimien kokoaminen yhteen

fundamentalistiseen valtioon, joka vastaisi heidän tulkintaansa uudesta ”kalifaatista”. Se olisi ratkaiseva askel kohti ylivaltaa maailmassa, joka perustuisi heidän käsitykseensä šaria-laeista ja teokraattisesta hallinnosta.

Jihadistien pyrkimysten demokraattiselle maailmalle asettamaa haastetta ei voida yliarvioida. Tämä ideoiden taistelu on käynnissä ja siitä on tullut koko 2000-luvulle leimaa-antava toimintakehys¹.

Uudet aseet: nykyaikaiset viestintävälineet

Kohtaamme nyt uudenlaisen uhan. Kuten natsismin ja kommunismin vastaisessa taistelussa, on nykyinenkin uhka maailmalaajuinen, mutta terrorismin tapaan sen menetelmät ovat paikallisia, arvaamattomia ja kauhistuttavia. Nyt tarkoituksena on heikentää demokraattisen maailman perustuksia käyttämällä aseina nimenomaan sen tarjoamia vapauksia ja vaurautta kääntäen siten sen vahvuudet heikkouksiksi. Demokratiaan perustuva 2000-luvun vapaa markkinatalous on luonut vaurautta ja lisännyt yksilön valtaa. Sen ansiosta on syntynyt uusia tiedon lähteitä ja on kehitetty uusia viestintäjärjestelmiä, mikä on ennen näkemättömällä tavalla helpottanut matkustamista, kansainvälistä verkostoitumista ja opiskelijoiden liikkuvuutta. Seuraavien 20 vuoden aikana tämänkaltaisen kehitys voimistuu räjähdysmäisesti. Näin on kuitenkin syntynyt myös uudenlainen vihollinen, joka käyttää väärin vapauttaan saada tietoa ja hyödyntää käteviä viestintä- ja matkustusmahdollisuuksia.

Tämä uusi uhka kuvastaa Internet-ajan monimuotoisuutta. Demokratiaa vastaan hyökätään tietoverkossa toteutetun liikekannallepanon – sähköisten yleisten kutsuntojen¹ – avulla, ja vihollinen kuuluttaa sotilaita palvelukseensa kaikkialla maailmassa. Tällaisten maailmalaajuisten kutsuntojen johtaminen edellyttää vain vähäisiä resursseja: videonauhurin ja Internet-yhteyden avulla jihadistit tekevät puheista ja kaikenlaisista julmuuksista, kaappauksista ja murhista aseita arsenaaliinsa. Tämä on it-aikakauden pimeä puoli. Vastavallankumoukselliseen toimintaan perehtynyt australialainen asiantuntija David Kilcullen totesi Osama Ben Ladenista, että ilman maailmalaajuista tiedonvälitystä, satelliittiyhteyksiä ja Internetiä tämä olisi pelkästään äreä ukko luolassaan.

Jihadistien tarkoituksena on heikentää demokratioiden moraalisen oikeutuksen perustaa ja tuhota se: he haluavat luoda tilanteen, jossa demokratiat joutuvat luopumaan oikeusvaltiosta puolustaakseen lakia, vangitsemaan ihmisiä ilman oikeudenkäyntiä suojellakseen vapautta, turvautumaan kidutukseen väkivallan ehkäisemiseksi, surmaamaan viattomia yksilön suojaamiseksi ja toteuttamaan yhä tiukempia turvallisuustoimenpiteitä vapauden kustannuksella. He aikaansaavat yhteisöjen sisällä keskinäistä epäluuloa ja pelkoa, jotka johtavat uusiin jännitteisiin, joita he voivat edelleen hyödyntää omiin tarkoituksiinsa. Sen sijaan, että tämä vaikeasti hahmotettava vihollinen haastaisi demokratiat suoraan yhteenottoon, se provosoi ne toimimaan tekopyhästi niin, että maltillisten mielipide strategisesti tärkeillä alueilla kääntyy demokratioiden toimia vastaan ja kotirintaman tuki horjuu. Jihadistit uskovat, että he menestyksensä ansiosta saavat käännetyt puolelleen niitä, jotka – joko oikeutetusti tai aiheettomasti – katsovat kärsineensä vääryyttä, ja että he samalla saavat heikennettyä asianomaisten hallitusten päättäväisyyttä.

¹ Phares, Walid, *The War of Ideas*, Palgrave Macmillan 2007

Näillä demokratian vihollisilla on käytössään uusia välineitä, joita he hyödyntävät kiihkeän vihamielisyyden ja radikaalin ideologian antamin voimin. Niillä on myös monia mahdollisia kannattajia kaikissa maailman kolkissa.

Suurimmat terrorismista johtuvat uhat

Tästä vihamielisten liittoumasta voidaan yksilöidä neljä ryhmää, jotka tulevana vuosina vaikuttavat asiasta käytävään keskusteluun:

- Ensinnäkin tietyt valtiot vastustavat demokraattisia arvoja. Tällä hetkellä kaksi merkittävintä vastustajaa ovat Iran ja Syyria. Toistaiseksi ne ovat enimmäkseen vältäneet länsimaiden haastamista suoraan yhteenottoon. Niiden edut liittyvät paikallisiin tai alueellisiin kriiseihin, ja ne haluavat osoittaa valtaansa lähialueillaan. Siksi ne kaikessa hiljaisuudessa antavat tukensa tietyille ryhmille epävakailta alueilla, kuten Palestiinassa ja Libanonissa, tehden alueellisen jännitteen lähteestä lopulta maailmalaajuisen huolenaiheen. Iranin viimeaikainen hyökkäävä asenne ydinkiihosta saattaa olla osoitus uudesta suunnasta. On tietenkin mahdotonta ennustaa varmuudella, kuinka Iran tai Syyria kehittyvät seuraavien 20 vuoden kuluessa, mutta on todennäköistä, että ne tai niiden kaltaiset – teokraattiset taikka autoritaariset joskin maalliset – valtiot muodostavat jatkossakin uhkatekijän.
- Tiukasti järjestäytyneet ryhmät, jotka viime kädessä useasti saavat rahoituksensa länsimaisten kuluttajien öljyostoista, ovat perustaneet kouluja ääriaineiksia ja koulutusleirejä terroristeja varten sekä kehittäneet keinot iskeä länsimaihin kohteisiin. Wahhabiittien rahoittamat madrassa-koraanikoulut ovat osoittautuneet oivaksi maaperäksi terroristien kasvattamiselle etenkin Pakistanissa mutta myös Euroopassa. Ne vaalivat mahdollisia tulevia kannattajia ja ohjaavat nämä järjestöihinsä.
- Nämä järjestäytyneet ryhmät ovat perustaneet muodostamansa kovan ytimen ympärille verkostoja ja kytäneet siten vahvistamaan valtaansa ja ulottumaan yhä laajemmalle. Joukko erilaisia ryhmiä, joiden vaatimukset ja päämäärät eroavat toisistaan, ovat luoneet yhteyksiä Internetin ja halpojen matkustusmahdollisuuksien avulla ja jakavat keskenään resursseja ja tietoja.
- Näiden verkostojen lisäksi on olemassa muita tyytymättömiä, jotka innoittuvat ajamaan omaa asiaansa paikallisia kohteita vastaan kotitekoisin asein, tietysti suuremman asian nimissä.

Terrorismin aiheuttamaan ongelmaan ei ole pikaista ratkaisua. Useat esimerkkitapaukset eri puolilta maailmaa aina Perusta Pohjois-Irlantiin asti osoittavat, että monien osatekijöiden on osuttava kohdalleen, jotta terrorismia onnistutaan vastustamaan ja lopulta kitkemään se:

¹ Cronin, Audrey, *Cyber-Mobilization: the New Levée en Masse*,
http://ccw.politics.ox.ac.uk/publications/cronin_parameters.pdf

- tarvitaan vankumatonta poliittista tahtoa
- kansalaisten on päättäväisesti vastustettava demokratiaan kohdistuvaa uhkaa
- terrorismin vastaisten toimenpiteiden on kehityttävä yhä monisäikeisemmiksi ja hienovaraisemmiksi
- oikeutetun tyytymättömyyden syihin on puututtava ja
- terroristien ajama asia on marginalisoitava.

Tietyt kehityssuunnat näyttävät selviltä. Toistaiseksi toteutetut toimet ovat ilmeisesti saaneet terroristijärjestöt puolustuskannalle, mutta terrorismin uhka ei väisty lähiaikoina, vaan Euroopan on varauduttava seuraaviin iskuihin. Uhka vaikuttaa muuttuneen entistä hajautuneemmaksi ja ”spontaanimmaksi”. Suurin pelko on, että terroristit saavat käsiinsä biologisia aseita tai ydinmateriaalia, mikä antaisi terrorismille uuden ulottuvuuden¹.

¹ National Intelligence Council, *Mapping the Global Future: Report of the National Intelligence Council's 2020 Project*, 2004

TOIMINTAVAIHTOEHDOT

Makrotasolla demokratioiden on tässä ideoiden taistelussa valmistauduttava pitkäaikaiseen epäkonventionaaliseen sotaan ”maailmalaajuista kapinaa” vastaan ja hyödynnettävä terrorismin ja kapinoiden vastaista osaamistaan sekä toteutettava sotilaallisia vakautus- ja jälleenrakennustoimia. Nyt on ryhdyttävä horjuttamaan terrorismin ideologista perustaa ja heikentämään terroristien iskukykyä. Jos toteutettavat toimet ovat tehokkaita, niiden avulla voidaan kenties varmistaa, että vuoteen 2025 mennessä terrorismin uhka on vähentynyt merkityksettömälle tasolle.

Avain maailmanlaajuisen kapinan kukistamiseksi saattaa kuitenkin olla hyökkäyksen murtaminen siten, että toimitaan eri areenoilla eri tavoin, ratkaistaan oikeutetuista huolenaiheista johtuvat ongelmat ja rakennetaan sellaisia tehokkaita oikeusvaltioita, jotka kykenevät huolehtimaan kansalaisistaan ja perustamaan demokraattisia instituutioita. Tällainen eriyttämiseen perustuva strategia keskittyisi irrottamaan eri areenat toisistaan, vähentämään alueellisten ja maailmanlaajuisen toimijoiden mahdollisuuksia liittoutua paikallisten toimijoiden kanssa ja käyttää näitä hyväkseen, katkaisemaan jihadin eri toiminta-areenoiden väliset ja sisäiset virtaukset, poistamaan terroristeille turvalliset alueet, eristämään islamistit paikallisesta väestöstä ja kitkemään islamistilähteiden antaman materiaalsen tuen kaikkialla Lähi-idässä¹.

Euroopan sisäinen tilanne

Kaikkien eurooppalaisten on oltava selvillä siitä, kuinka tärkeää heidän on puolustaa arvojaan kaikkea terrorismin uhkaa vastaan. Yhteiseen näkemukseen perustuva tiivis hallitusten välinen yhteistyö on välttämätöntä.

Euroopan demokratioiden keskeinen haaste on niiden erityisryhmien, jotka tällä hetkellä tuntevat itsensä ulkopuoliseksi ja vihaisiksi, poliittinen ja taloudellinen **integroiminen** yhteiskuntaan. Kulttuurien välistä vuoropuhelua on tuettava, muslimien maltillisen enemmistön asemaa on vahvistettava ja ääriaineisto on eristettävä. Samalla länsimaiden hallitusten on kuitenkin osoitettava, että integraatioon ja kulttuurien keskinäiseen ymmärtämiseen pyrkivät toimintatavat heijastavat vahvuutta eivätkä heikkoutta. Ei esimerkiksi tule kysymykseenkään, että tietyissä kaupunginosissa siedettäisiin muka šaria-lakiin pohjautuvia käytäntöjä, jotka kuitenkin ovat perinteisten arvojen vastaisia. Tarvitaan vielä paljon tutkimustyötä sen selvittämiseksi, mistä äärisuuntaukset muslimiväestön joissakin osissa johtuvat.

Näitä toimenpiteitä on entisestään tehostettava, koska on olemassa vaara, että terrorismi saa aikaan vastareaktion – mikä epäilemättä onkin terroristien tarkoitus – ja johtaa suvaitsemattomuuden lisääntymiseen². Länsimaiset yhteiskunnat ovat toistaiseksi kaiken kaikkiaan osoittaneet melkoista poliittista kypsyyttä reaktioissaan terroristien hyökkäyksiin, joilla on ollut vain hyvin vähäinen vaikutus eri yhteisöjen välisiin suhteisiin. Vaarana kuitenkin on, että pitkällä aikavälillä jatkuvat terroristi-iskut vaikeuttavat tilannetta.

¹ Kilcullen, David, *Countering Global Insurgency*, sivu 46; <http://smallwarsjournal.com/documents/kilcullen.pdf>

² Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitos, *The New Global Puzzle: What World for the EU in 2025*, 2006.

Päättäjiin tulee kohdistumaan paineita sellaisten toimenpiteiden hyväksymiseksi, jotka vähentävät vapautta ja lisäävät jännitteitä. Väestön ikääntyminen sekä pelkoa ja epävarmuutta herättävät talouden muutokset saattavat lisätä näitä paineita. **Päättäjien täytyy löytää tasapaino tarvittavien uusien turvallisuustoimien ja demokraattisiin arvoihin ja yksilönvapauksiin sitoutumisen välillä.** Periaatteessa turvallisuus ja yksilönvapaudet eivät ole ristiriidassa. Länsimaiden hallitusten ei pidä antaa terroristien provosoida niitä toimiin, jotka saattavat tuntua oikeilta, mutta jotka itse asiassa pahentavat terrorismin taustalla olevia syitä. On tärkeää keskustella siitä, millainen rooli sääntelyllä voi olla uusien teknologioiden väärinkäytön vähentämisessä. On toteutettava lisää toimia, joilla Internetistä saadaan turvallinen ja tarkoituksenmukaisesti säännelty toimintaympäristö.

Pohjois-Irlannissa ja muualla saadut kokemukset osoittavat, että turvallisuuspalvelujen on panostettava voimakkaasti **tiedusteluun** ja soluttauduttava terroristiverkostoihin tehdäkseen tyhjiksi terroristien suunnitelmat ja toteuttaakseen vastatoimia. Koska jihadistien terrorismi on hajautuneempaa kuin monet aiemmista terroriuhista, tiedustelu vaatii huomattavia ponnistuksia ja resursseja. Jäsenvaltioiden kansallisten tiedustelu- ja turvallisuuspalvelujen on tehostettava yhteistyötään tältä osin, ja asianomaisten vastuutahojen on saatava tarvitsemansa taloudellinen ja poliittinen tuki. Tiedustelu- ja turvallisuuspalvelujen on oltava varuillaan soluttautumisyriyten varalta. Raha- ja ihmisvirtojen seuraaminen on keskeinen osa tehokasta terrorismin vastustamista. Lisäksi on otettava tarkasti huomioon epäilyt, joiden mukaan jihadistien terroristiverkostot pyrkivät luomaan yhteyksiä olemassa oleviin eurooppalaisiin terroristiryhmiin ja rikollisiin maksimoidakseen iskujensa vaikutuksen.

Tärkeimpien infrastruktuurien turvallisuutta on parannettava. Kehittyneet länsimaiset taloudet ovat erittäin riippuvaisia suurimittaisista infrastruktuureista, joiden kautta ne huolehtivat energia-, vesi- ja elintarvikehuoltoa koskevista perustarpeista. Näitä verkkoja ja jakelumalleja on tarkistettava ja parannettava, jotta voidaan varmistua niiden luotettavuudesta ja kyvystä kestää niihin kohdistetut hyökkäykset.

Eräs terrorismin vastaiseen sotaan liittyvistä mahdollisista ongelmista on kansalaisten tuen menettäminen. Terrorismin vastainen sota alkoi reaktiona tiettyihin julmuuksiin, ja **kansalaiset kannattivat** sitä alun perin laajalti, mutta heillä ei enää ole selkeää käsitystä sen päämääristä. Onko tarkoituksena voittaa al-Qaida? Mikä merkitys on siinä tapauksessa Irakin sodalla? Entä muilla kriisialueilla: Afganistanilla, Somaliassa? Jos länsimaiden hallitukset haluavat kansalaisten edelleen tukevan tätä taistelua, jolla on huomattava vaikutus resursseihin ja lopulta koko ihmiskuntaan, niiden on nykyistä paremmin selitettävä kansalaisille, millaisesta uhasta on kyse, ja tehtävä selväksi, että taistelun tarkoitus on demokratian säilyttäminen. Tarvitaan poliittista johtajuutta, joka vastustaa myönnötyöpolitiikan suosijoita ja niitä – usein tiedotusvälineiden edustajia – joiden muisti on lyhyt.

Kansainvälinen tilanne

Kun jihadistien verkostoja halutaan purkaa **hajottamisstrategian** avulla, toimet on suunnattava tiettyjen oikeutettujen huolenaiheiden poistamiseen, jotta ääriaineokset saadaan eristettyä omissa yhteisöissään, katkaistaan

uusien jäsenten ja rahoituksen virta, vähennetään terroristeja vastaanottavien yhteisöjen antamaa logistista tukea ja lujitetaan maltillisten muslimijohtajien asemaa. Juuri tässä kohdin ilmenee läheisen transatlanttisen kumppanuuden ratkaiseva merkitys. On ehdotettu, että poliittisiin, taloudellisiin ja psykologisiin toimiin pitäisi käyttää huomattavasti enemmän resursseja kuin aseellisiin ratkaisuyrityksiin, vaikkakin Euroopan valtiot käyttävät tällä hetkellä liian vähän varoja perinteisiin puolustusmenetelmiin.

Palestiina ja Israel: Länsimaiden on jatkossakin pidettävä Israelin valtion ja palestiinalaishallinnon välisen sovun aikaansaamista ensisijaisen tärkeänä ja tuettava ponnisteluja Palestiinan valtion perustamiseksi Lähi-idän rauhansuunnitelman mukaisesti. Nyt enemmän kuin koskaan on Euroopan ja Yhdysvaltojen keskeisten etujen mukaista, että saadaan aikaan toimiva Palestiinan valtio, jolla on palestiinalaisten keskuudessa ja kansainvälisesti riittävä legitimiys, niin että alueen kauan jatkuneen konfliktin merkitys vihamielisyyksien syynä voidaan minimoida. On tärkeää korostaa, että jihadisteja sovun syntyminen ei rauhoita – heidän mielestään tulokset ovat joka tapauksessa huonoja – mutta sopu on tärkeä osatekijä pyrittäessä viemään muslimien vallitsevaa mielipidettä kauemmas jihadisteista.

Irak: Jos koalitio näyttää hävinneen Irakin sodan, länsimaiden pitkän aikavalin edut kärsivät vakavan takaiskun. Poliittisen tahdon on riitettävä pitämään kurssi vakaana huolimatta koalitiojoukkojen vakavista virheistä onnistunutta hyökkäystä seuranneiden kunnian hetkien aikana. Taistelujen jatkuminen tulee kalliiksi taloudellisesti ja – ennen kaikkea – ihmishenkien kannalta. Tämä taistelu on kuitenkin pitkällä aikavälillä elintärkeä sodassa demokratian puolesta. Maltillisten irakilaisten ja länsimaisten liittolaisten on oltava niin päättäväisiä, että he kykenevät vastustamaan ääriaineksia ja kehittämään toimintakykyisen demokraattisen Irakin valtion. Tässä kohdin on tärkeää panna merkille tilanteen samankaltaisuus neuvostojoukkojen Afganistaniin tekemän hyökkäyksen kanssa. Jihadistit uskovat voittaneensa Neuvostoliiton Afganistanissa ja siten kaataneensa koko neuvostoblokin. Heille ei pidä antaa samanlaista ”voittoa” Irakissa.

Afganistan: Tätäkään taistelua ei saa hävitä. Talibanien muodostama uhka on hallinnassa, ja tilanne on hyvin erilainen kuin Irakissa. Siviiliväestön on kuitenkin hyödyttävä uudesta tilanteesta taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti, jotta se jaksaa vastedeskin kannattaa länsimaiden ponnisteluja uuden demokraattisen hallinnon hyväksi.

Lähi-itä: Länsimaiden on asetettava etusijalle perustuslailliseen hallintoon pohjautuvien vakaiden oikeusvaltioiden kehittäminen, ihmisoikeuksien noudattaminen ja talouskehityksen edistäminen. Demokraattisen hallinnon perustaa laajentavia uudistuksia on kannustettava. Tämä ei suinkaan ole riskitöntä. Ääriaineokset saattavat uhata maltillisia epädemokraattisia hallintoja, mutta uhka voidaan kohdata aktiivisin toimin taikka tilanteen voidaan antaa tulehtua niin, että ongelmat jatkossa pahenevat entisestään. Länsimaiden on edistettävä talouskehitystä ja työllisyystoimia, etenkin nuorten osalta. Köyhyyden ja terrorismin välillä ei ole suoraa yhteyttä – päinvastoin, monet terroristit ovat varakkaista perheistä – mutta talouskehityksen pysähtyminen lisää vieraantuneisuuden tunnetta. Lähi-idän kansoja on mahdollisuuksien mukaan autettava osallistumaan globalisaatioon täysimääräisesti. Länsimaiden lähestymistavan

on perustuttava vuoropuheluun, joka edistää sellaisten ”islamilaisten demokratioiden” kehittymistä, joissa ”kristittyjen demokratioiden” tapaan uskonto ja demokratian periaatteet voidaan sovittaa yhteen, uskonnolliset tahot hyväksyvät perustuslaillisen hallinnon, muiden oikeuksia kunnioitetaan ja osoitetaan vääräksi ennakkoluulo, jonka mukaan demokratia olisi rappeutunut hallinnon muoto, johon länsimaat yrittävät muita pakottaa. Tällainen vuoropuhelu on mahdollinen vain, jos siihen todella osoitetaan riittävät resurssit. Harvat Lähi-idän maat ovat mukana Kansainyhteisön kaltaisissa demokratiaa ja hyvää hallintoa edistävissä verkoissa. Lähi-idässä tai Välimeren alueella ei myöskään ole Euroopan neuvostoa vastaavaa elintä, joka edistäisi ihmisoikeuksia.

Pohjois-Afrikka: Euroopan unionin lähinaapureina tämän alueen maat ovat erityisen tärkeitä Euroopan turvallisuuden kannalta. EU:n on kehitettävä talousyhteistyöhön ja poliittiseen näkemystenvaihtoon liittyviä ohjelmia etenkin Välimeren alueen maiden kanssa.

Islamilainen yhteisö laajasti käsitettynä: Tärkeimpiin tavoitteisiin on kuuluttava muslimiväestöltään suurten valtioiden, kuten Pakistanin, Indonesian ja Keski-Aasian maiden, tukeminen niin, että ne voivat seurata sellaisten Malesian ja Intian kaltaisten maiden esimerkkiä, joissa on saatu aikaan suhteellisen vakaa ja vapaamielinen hallinto ja joissa vauraus lisääntyy.

Muu maailma: Suurin osa Aasian maista on kehittyviä vilkkaita markkinatalouksia, jotka ovat liittymässä maailmankaupan verkostoon ja pitävät tavoitteenaan länsimaista vaurauden tasoa. Entä muut maailman alueet? On jo käynyt ilmi, että al-Qaida on käyttänyt esimerkiksi osia Itä-Afrikasta tukikohtinaan. Kaupankäynti ja avustusohjelmat, jotka edistävät talouskehitystä, eivät ainoastaan hyödytä välittömästi paikallista väestöä, vaan ovat myös länsimaiden pitkän aikavälin etujen mukaisia ja edistävät yleisiä demokraattisia arvoja. Niin ollen näille toimille annettava poliittinen tuki ja niihin osoitettavat resurssit on suhteutettava merkitykseen, joka toimilla on taistelussa demokratian puolesta.

Energia ja ympäristö

ANALYYSI

Ilmastonmuutos

Ympäristömme on muuttumassa. Monilla maapallon alueilla lämpötila vaihtelee aiempaa rajummin ja entistä oikullisemmat sääolosuhteet johtavat luonnonkatastrofeihin, kuten tulviin tai kuivuuteen. Napajäätiköt pienenevät, muut jäätiköt sulavat ja aavikot laajenevat. Lämpötilat ja sääolot ovat maapallolla aina vaihdelleet. Esimerkiksi Euroopassa keskiajan lämpimiä vuosia seurasi vuosina 1500–1850 ”pieni jääkausi”. Nykyiset muutokset ovat erikoislaatuista nopeutensa vuoksi ja koska laajalti katsotaan, etteivät muutosten syyt ole luonnosta johtuvia.

Nyt ollaan pääsemässä yksimielisyyteen siitä, että tämänhetkinen ilmastonmuutos johtuu maapallon lämpenemisestä, jonka pääasiallinen syy on hiilidioksidin määrän ennennäkemätön lisääntyminen maan ilmakehässä ja joka niin ollen on käyttämämme talouskasvuun perustuvan mallin ja fossiilisiin polttoaineisiin pohjautuvan nykyaikaisen elämäntapamme sivutuote. Tästä seuraa, että vuotta 2025 kohden mentäessä ympäristömme tila edelleen huononee ja että ympäristö- ja energiakysymykset vaikuttavat suuresti poliittiseen päätöksentekoon.

Fossiilisten polttoaineiden kysynnän ja kulutuksen oletetaan kasvavan noin 60 prosenttia tulevien 20 vuoden kuluessa, jos talouden globalisoituminen jatkuu nykyistä vauhtia. Kasvihuonekaasujen päästöt maapallolla lisääntyvät huomattavasti ja ilmastonmuutos näkyy yhä selvemmin. Vallitsevaa mielipidettä edustavien asiantuntijoiden mukaan maapallon lämpenemisen vaikutukset, jotka toistaiseksi ovat olleet melko rajallisia, alkavat näkyä selvästi vasta tarkasteltavan ajanjakson lopulla vuosina 2025–2030, jolloin tullaan havaitsemaan seuraavanlaisia ilmiöitä: keskilämpötilat maapallon pinnalla nousevat 0,4–1,1 Celsius-astetta vuoteen 2025 mennessä, jäätiköiden sulaminen kiihtyy, meriveden pinta kohoaa ja vesi lämpenee ja happamoituu, sademäärät lisääntyvät, luonnonkatastrofeja tapahtuu entistä useammin (sykloneja, taifuuneja, lämpöaaltoja, tulvia...), puhtaan veden määrä vähenee ja uusia pandemioita ilmaantuu. Tästä saattaa aiheutua vakavia seurauksia kasvukausille ja satomäärille. Hallitustenvälinen ilmastopaneeli¹ katsoo, että yli 50 prosenttia toistaiseksi kirjatuista lämpötilojen muutoksista johtuu erittäin suurella todennäköisyydellä ihmisen toiminnasta, joka on lisännyt kasvihuonekaasujen pitoisuuksia².

Tietysti myös eriäviä mielipiteitä on esitetty. Hallitustenvälistä ilmastopaneelia on kritisoitu siitä, että menetelmät, joita se käyttää nykysuuntausten jatkokehityksen ennustamiseen ja maapallon aiempien lämpötilojen analysoimiseen, perustuvat rajallisiin tilastoihin ja tulkinnanvaraisiin biologisiin tietoihin. Esimerkiksi ”jääkiekkomailaankiista” koski hallitustenvälisen ilmastopaneelin vuoden 2001 raportissa esitettyä yksinkertaistettua käyrää, jonka mukaan maapallon lämpötilat olivat vakaita vuosina 1000–1900 ja nousivat sitten

¹ Kaksi Yhdistyneiden Kansakuntien erityisjärjestöä, Maailman ilmatieteellinen järjestö (WMO) ja YK:n ympäristöohjelma (UNEP), perusti vuonna 1988 hallitustenvälisen ilmastopaneelin (The Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) arvioimaan ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä.

² IPCC Fourth Assessment Report: Climate Change 2007 (hallitustenvälisen ilmastopaneelin neljäs arviointiraportti: ilmastonmuutos 2007).

nopeasti¹. Joukko tieteilijöitä (enimmäkseen ilmastotutkijoita, jotka olivat erikoistuneet pilvien muodostukseen, joka puolestaan on pääasiallinen sään kehittymistä määräävä tekijä) kiistää nykyisin avoimesti hallitustenvälisen ilmastopaneelin käsitykset, joihin tämänhetkisen maapallon lämpenemiseen liittyvät toimintalinjat ja ajatukset perustuvat. He eivät kiistä sitä, että lämpötilat ovat saattaneet kohota viimeisten 20–25 vuoden aikana, mutta ovat eri mieltä aiemmin tehtyihin havaintoihin perustuvista pitkän aikavälin päätelmistä. Parhailaan kehitetään uusia ilmastomalleja, joissa hiilidioksidipäästöjen ja ihmisen toiminnan merkitystä pidetään huomattavasti aiempaa vähäisempänä selitettäessä viimeaikaisia nousevia lämpötiloja ja pidetään tärkeämpinä esimerkiksi luonnonilmiöiden, kuten auringon syklien, mahdollisia vaikutuksia.

Yleisten toimintalinjojen laatimista vaikeuttaa se, että korjaavien toimien toteuttaminen saattaa olla liian myöhäistä siinä vaiheessa, kun lopulliset vastaukset asianomaisiin kysymyksiin ovat selvillä. Joka tapauksessa ajatus siitä, että ihmisen toiminta on ilmastomuutoksen keskeinen syy, hyväksytään nykyisin laajalti, ja kansalaiset vaativat yhä innokkaammin välittömiä toimenpiteitä. Hallitusten on todennäköisyystekijät huomioon ottaen ja riskienarvioinnin avulla pääteltävä, tarvitaanko perustavanlaatuisia toimintalinjojen muutoksia. Selvää on, että jos ilmastomuutoksen lopulta osoitetaan johtuvan muista seikoista kuin ihmisen toiminnasta, toimintalinjojen muuttaminen saattaa pahimmillaan pienentää maailman bruttokansantuotetta ja vaarantaa teknologiset innovaatiot, joita tarvittaisiin ilmastomuutoksen seurauksista selviämiseen. Jos sen sijaan ilmastomuutos johtuu ihmisen toiminnasta, nykyisten toimintalinjojen pitäminen ennallaan olisi katastrofaalista.

Energia

EU:n jäsenvaltiot kuluttavat nykyisin 45 prosenttia vähemmän energiaa saman taloudellisen tuotoksen yksikön tuottamiseksi kuin vuonna 1973. Absoluuttinen energian kysyntä kasvaa silti yhä, ja vuonna 2003 EU25-jäsenvaltioiden primäärienergian kulutus oli 41 prosenttia suurempi kuin vuonna 1971. Fossiilisen energian kokonaiskulutuksen ennustetaan kasvavan 60 prosenttia seuraavien 20 vuoden kuluessa. Kaksi kolmasosaa kasvusta on Aasian maiden, etenkin Kiinan ja Intian, aiheuttamaa. Öljy on edelleen kysytyin polttoaine, ja maakaasun kulutuksen odotetaan kasvavan 87 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Eurooppa, joka jo nyt on maailman suurin öljyn ja kaasun tuoja, joutuu siis kilpailemaan rajallisesta tarjonnasta entistä kovemmin.

Tiedotusvälineet korostavat mielellään sitä, että maailman fossiilisten polttoaineiden varannot ovat vaarassa ehtyä vuosisadan loppuun mennessä. On esimerkiksi arvioitu, että maakaasuvarannot riittäisivät enää 60 vuodeksi. Tällaiset ennusteet ovat aina epärealistisia ja epäluotettavia (vrt. 1970-luvun nollakasvuennusteet). Useimmissa ennusteissa aliarvioidaan suhteellisten hintojen ja innovaatioiden merkitys vakaan ja riittävän resurssivirran varmistamiselle. Esimerkkinä mainittakoon hiilivarannot, joiden energiamäärä on kolme kertaa suurempi kuin öljyn ja kaasun ja joita voitaisiin – hintojen ollessa sopivat – käyttää energiatarpeen täyttämiseen. Voidaan perustellusti ennustaa, että energiavarannoista ei aiheudu todellisia ongelmia pitkään aikaan vielä vuoden 2025 jälkeenkään.

¹ Tästä käytetään myös nimitystä "MBH98-rekonstruktio" Mannin, Bradleyyn ja Hughesin mukaan.

Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että riittävän energiatarjonnan tuominen markkinoille olisi täysin ongelmatonta ja että dramaattisilta hinnankorotuksilta vältyttäisiin. Keskipitkällä aikavälillä vaarana on, etteivät energiavarojen esiin saamiseen, kuljettamiseen ja jalostamiseen tarvittavat infrastruktuurit riitä vastaamaan kysyntää. Monien öljyntuottajamaiden hallitukset pyrkivät mahdollisimman suuriin lyhyen aikavälin voittoihin eivätkä talouden optimoimiseen pitkällä aikavälillä. Lisäksi eräät Venezuelan, Venäjän ja Irakin kaltaiset tärkeät öljyntuottajamaat eivät – tosin hyvin eri syistä, poliittisten linjaustensa tai sisäisten ongelmien takia - houkuttele kaupallisia sijoittajia.

Kansainvälisen energiajärjestön mukaan alaan olisi koko maailmassa investoitava noin 20 000 miljardia dollaria. Kyse on pääasiassa yksityisistä investoinneista, joten yksityisen sektorin on näytettävä tietä sekä energiaturvallisuuden että ilmastonmuutoksen osalta. Viranomaisten on laadittava toimintakehys, joka kannustaa oikean suuntaisiin investointeihin.

Toinen EU:n keskeinen ongelma on lisääntyvä riippuvaisuus ulkoisista energialähteistä. Riippuvuus on vähentynyt 62 prosentista vuonna 1975 nykyiseen 48 prosenttiin, mutta sen odotetaan jälleen kasvavan 70 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Ongelmaa vaikeuttaa myös se, että lähes kaikki keskeiset öljyntuottajamaat ja kauttakuljetusalueet, joista Euroopan energiantuonti riippuu, ovat geopolittisesti hyvin epävakaita. Niin ollen ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että eri alueilla ilmenevistä poliittisista ongelmista seuraa tarjonnan suhteellinen vaje ja hintapiikkejä tai että paikallisia infrastruktuureita ei nykyaikaisteta ja pidetä kunnossa asianmukaisesti.

TOIMINTAVAIHTOEHDOT

Ilmastonmuutos

Haasteeseen voidaan vastata kahdella tavalla. Vaihtoehtoista radikaalimpi on se, että ilmastonmuutos yritetään pysäyttää kokonaan. Tämä on pohjimmiltaan se lähestymistapa, jota Kiotossa päätettiin soveltaa. Kokouksessa sovittiin päästökiiintiöistä, jotta hiilidioksidipäästöt saataisiin ensin vähenemään, sitten loppumaan ja lopulta kehityssuunta käännettyä. Uuden lainsäädännön avulla on tarkoitus kannustaa yrityksiä muuttamaan tuotantotapojaan ja kotitalouksia kulutustottumuksiaan niin, että puhtaan energiateknologian käyttö lisääntyy. Julkinen valta pyrkii vaikuttamaan markkinoihin verotuksen kautta, jotta hintapolitiikan ansiosta fossiiliset polttoaineet syrjäytetään ja edistetään uudistuvien energianlähteiden kehittämistä. Sähköntuotanto ei niin ollen enää perustuisi fossiiliseen polttoaineisiin, vaan sähköä tuotettaisiin nimenomaan hiilettömien energialähteiden, kuten ydinvoimaan tai ”kestävien” energialähteiden, avulla.

Vaihtoehtoinen ja pitkällä aikavälillä mahdollisesti tuloksekkaampi toimintatapa voisi olla sopeutumisstrategia, joka perustuu siihen ajatukseen, että ilmastomuutoksen aiheuttamat haasteet selvitetään teknologian keinoin. Tarvitaan tutkimusta ja investointeja sellaisten uusien teknologioiden löytämiseksi, joiden ansioista me länsimaalaiset ja kanssaihmisemme ympäri maailmaa voimme elää entistä sopusointuisemmin ympäristömme kanssa. Toisin sanoen paras strategia perustuu siihen, että ei jarruteta markkinoilla syntyvää taloudellista kasvua, vaan käytetään täysimääräisesti hyödyksi globalisaation aikaansaama tietoyhteiskunta.

Vaarana on, että muiden maiden, jotka eivät noudata vastaavanlaista strategiaa, toiminta tekee joka tapauksessa tyhjäksi jonkin maan tai maaosan mahdollisesti kalliilla hinnalla saavuttamat tulokset. Esimerkiksi Kiina suunnittelee parhaillaan yli 500:aa uutta hiilivoimalaa¹, jotka tekisivät nopeasti hyödyttömiksi Euroopan unionissa mahdollisesti saavutettavan edistyksen. Eräät tahot pelkäävät, että edistystavoitteissa epäonnistumisesta seuraisi ideologisia ylilyöntejä, jotka voivat johtaa suuriin sääntelystä ja hinnoista aiheutuviin rajoitteisiin. Silloin eivät enää toimisi ne markkinavoimat, jotka edistävät investointeja ja teknologian kehittämistä, joita puolestaan korkea elintasomme ja paraneva energiatehokkuus ja kestävyys edellyttävät. Jonkun on kuitenkin otettava globaali johtoasema. Jos Euroopan unioni on korjaavia toimia toteuttavien etujoukossa, sillä on suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa asiasta käytävään globaaliin keskusteluun ja se voi olla esimerkkinä muille.

Tietojen tarkentuessa ja mallien parantuessa tarvitaan jatkuvaa seuranta ja sopeuttamista. Kansainvälinen yhteistyö on välttämätöntä lähestymistapojen koordinoimiseksi maailmanlaajuisesti sekä uusia kehityssuuntia koskevien tietojen jakamiseksi.

Energia

Ydinvoima on ainoa energiateknologian muoto, jonka on osoitettu voivan merkittävästi vaikuttaa energiantarjontaan keskipitkällä aikavälillä. Tuulienergian tai biopolttoaineiden kaltaisilla vaihtoehtoisilla ratkaisuilla voidaan ainoastaan täydentää energiantarjontaa jonkin verran. Ne voivat olla vain paikallisesti hyödynnettäviä lisäenergian lähteitä. Ydinenergian kehittämisestä ei siis voida luopua. Pohjimmiltaan on kyse siitä, että julkinen mielipide saataisiin uudestaan ydinvoiman kannalle. Pitkällä aikavälillä ratkaisu saattaa löytyä vetypolttokennoihin perustuvasta teknologiasta, joka mahdollistaa siirtymisen täysin uusiutuvaan energiaan ja jonka avulla lähes kaikki pystyisivät huolehtimaan omasta energiantarpeestaan ja jakamaan tuotetun energian muiden kanssa.

Vetypolttokennojen ansiosta maailma ei enää olisi riippuvainen tuontiöljystä, hiilidioksidipäästöt vähenisivät ratkaisevasti ja ilmaston lämpeneminen hidastuisi. Ensimmäinen merkittävä teollistunut alue, joka onnistuu hyödyntämään vetypolttokennoja täysimääräisesti, määrää talouskehityksen tahdin koko loppuvuosisadaksi. Teollisuuden viimeaikaisista merkittävistä edistysaskelista huolimatta tämä teknologia on yhä aivan liian kallista.

Useimmat asiantuntijat, alan ammattilaiset ja poliittiset päätöksentekijät ovat sitä mieltä, että Euroopan mahdollisten energiaongelmien ratkaiseminen ja sujuva siirtyminen öljyn jälkeiseen aikakauteen tapahtuisivat pelkkien

¹ Susan Watts, BBC Newsnight Science Editor, 2005. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/newsnight/4330469.stm>

markkinavoimien avulla liian hitaasti. Vaikka markkinavoimat puskevat jatkuvasti oikeaan suuntaan, yleisesti ajatellaan, että markkinavoimat eivät riitä ratkaisemaan näin kiireellistä tilannetta ja että julkisen vallan on näytettävä suuntaa ja kannustettava voimakkaasti yrityksiä investointeihin. Olisi esimerkiksi vakavasti harkittava ympäristölle haitallisten käytäntöjen ja toimintojen tiukempaa verottamista ja siten saatavien tulojen kohdentamista avustuksiin, jotka on tarkoitettu helpottamaan siirtymistä uusiutuviin energialähteisiin (ts. siirretään verotuksen painopistettä). Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden olisi myönnettävä teollisuudelle, pienyrityksille, alue- ja paikallishallinnolle sekä asunnonomistajille ja kuluttajille varteenotettavia verohuojennuksia ja -kannustimia. Näin edistettäisiin tutkimusta ja kehittämistä sekä nopeutettaisiin uusiutuvien energianlähteiden ja vetypolttokeinoihin liittyvän teknologian käyttöönottoa.

Tämän lähestymistavan vaarana on kuitenkin se, että julkisen vallan suora puuttuminen johtaa EU:n energiavaihtoehtojen osalta teknologiseen umpikujaan (esimerkiksi Minitel Ranskassa). Menneisyydessä on lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka julkisen vallan yrityksille osoittamat säännöt ja avustukset nopeuttamisen sijasta hidastavatkin sopeutumista ja innovaatiota. Teollisuuspolitiikan hoitaminen EU:n tasolla ei välttämättä paranna menestymismahdollisuuksia tältä osin.

Kaiken kaikkiaan meillä on hyvä syy katsoa vuoteen 2025 optimistisin mielin. Digitaaliyhteiskunnan valtavan kehityksen ansiosta voimme kuvitella tulevaisuuden tarjoavan mahdollisuuksia, jollaisista kukaan ei olisi voinut edes haaveilla vielä vähän aikaa sitten. Yhdessä vedyn ja polttokennojen muodostaman vallankumouksen kanssa digitaaliyhteiskunta tekee nyt teknisesti mahdolliseksi sen, että otetaan asteittain käyttöön aivan uudenlainen energiajärjestelmä. Se perustuu suurelta osin monimutkaiseen verkostoon, joka koostuu puhtaan energian hajautetusta tuotannosta ja siirtoverkoista ja jonka toiminnassa hyödynnetään samankaltaisia prosesseja kuin ne, jotka televiestinnän alalla mahdollistivat Internetin synnyn.

EU:n suuri haaste seuraavien kahden vuosikymmenen aikana tulee olemaan kilpailuhengen luominen, toimintaympäristön liian sääntelyn välttäminen sekä taitojen ja koulutuksen parantaminen niin, että eurooppalaisilla olisi parhaat mahdollisuudet käyttää uuden teknologian tarjoamat mahdollisuudet kaikilta osin hyväkseen ensimmäisten joukossa.

Mihin hyvänsä valintoihin lopulta päädytään ja vaikka pessimistisimmät ilmastonmuutosta koskevat ennusteet osoittautuisivat perusteettomiksi, nykyiset ympäristöön ja energiaan liittyvät kysymykset vaikuttavat joka tapauksessa syvästi siihen, miltä maailmamme näyttää vuonna 2025. On hyvin todennäköistä, että vuonna 2025 yhteiskuntamme perustuvat vakaaseen ympäristöetiikkaan, jonka myötä ekologiseen vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyvät näkökohdat saavat asianmukaisen painoarvon.

IV. VAIKUTUKSET EUROOPAN UNIONIIN

Eurooppalainen hallintotapa: arvot, identiteetti ja rajat

ANALYYSI

Edeltävissä luvuissa käsiteltyjen tulevien haasteiden valossa on hämmästyttävää, kuinka nopeasti maailman eteen on avautunut täysin uudenlaisten kysymysten aikakausi. Euroopan unionille ei riitä pelkkä toimintakyky: jos se ei kykene toimimaan tuloksettaasti, tarkoituksenmukaisten toimintalinjojen olemassaololla tuskin on merkitystä. Euroopan unionin hallintotapa on näin ollen väistämättä olennaisen tärkeässä asemassa. Kysymys ei ole pelkästään eurooppalaisten arvojen ja identiteetin syvimmästä olemuksesta vaan myös Euroopan unionin rajoista. Seuraavat näkökohdat ovatkin merkittäviä:

- yhteisten eurooppalaisten arvojen ja identiteetin perusta
- Euroopan unionin hallintokoneisto
- tehokkaan hallinnon ja tilivelvollisuuden tarve
- Euroopan unionin rajojen määrittäminen.

Yhteisten eurooppalaisten arvojen ja identiteetin perusta

Eurooppalaisen hallintotavan perustana on yhteisten arvojen sekä yhteisen Eurooppaa ja sen maailmanlaajuista asemaa koskevan näkemyksen tarve. Minkäänlaajuinen toimielinjärjestelmän rakentaminen tai hallinnollinen hienosäätö ei voi korvata peruseriaatteita koskevan yhteisymmärryksen puuttumista. Tällainen kulttuuriperintö pitää yllä kaikkien Euroopan kansojen yhteistä näkemystä ihmisarvosta, vapaudesta, moniarvoisuudesta, ihmisoikeuksista, oikeusvaltiosta, oikeudesta, suvaitsevaisuudesta, vähemmistöjen suojelusta ja hallituksen asemasta. Euroopan kansanpuolue toteaa Rooman julistuksessaan, että

Euroopan juutalais-kristilliset juuret ja yhteinen kulttuuriperintö samoin kuin Euroopan klassinen ja humanistinen historia sekä valistuksen ajan saavutukset muodostavat poliittisen järjestelmämme kivijalan.¹

Keskustelu Euroopan identiteetistä ja arvoista ei ole staattinen ja lopullinen tilanne, vaan jatkuva tehtävä – dynaaminen ja avoin prosessi, jonka yhteydessä eurooppalaisen yhteiskuntamme jäsenet sopivat yhteisistä itseään ja muita koskevista käsitystavoista. Yhteinen kulttuuri ja syvempi käsitys muiden tavasta hahmottaa maailmaa

mahdollistavat sen, että voimme sivuuttaa ennakkoluulomme, laajentaa ajatusmaailmaamme ja kehittää synergiaa tiiviimpää yhteistyötä silmällä pitäen.

Arvot: Eurooppalaisen arvojärjestelmämme taustalla vaikuttaa neljä perustekijää:

- Antiikin Kreikan poliittisessa järjestelmässä otettiin käyttöön suoran demokratian käsite. Globalisaation aikakaudella on ensiarvoisen tärkeää, että kansalaiset osallistuvat Euroopan unionin päätöksentekoprosessiin. Myös puhevapaus ja moniarvoisuus vaikuttavat merkittävästi poliittiseen vakauteen.
- Roomalaisten perintö vaikuttaa perustavanlaatuisesti oikeusjärjestelmäämme. Esimerkiksi oikeusturva, tasa-arvoisuus lain edessä ja omistusoikeus ovat ehdottomia edellytyksiä talousjärjestelmien suotuisan kehityksen kannalta.
- Kristillisiin arvoihin perustuva perintö on tärkeämpi kuin koskaan. Hyväntekeväisyys, suvaitsevaisuus, yksilönvapaus, ihmisarvon kunnioittaminen ja solidaarisuus varmistavat poliittisen vakauden.
- Arvojärjestelmämme viimeisen kulmakiven muodostaa valistus, jonka yhteydessä kestävin perintö on ollut yhteiskunnan maallistuminen. Uskonnonvapaus on sekä paikallisella että kansainvälisellä tasolla perusedellytys kansojen rauhanomaiselle rinnakkaiselolle.

Meillä ei ole oikeutta vaatia, että arvomme tunnustettaisiin kaikkialla maailmassa, mutta meidän on tiedostettava, että meillä on yhteiset arvot muun läntisen maailman kanssa. Etenkin Yhdysvallat on ollut ratkaisevassa asemassa kommunismin kukistamisessa ja Euroopan yhdentymisen mahdollistamisessa, mutta myös kulttuurisen arvoyhteisön kehittämisessä.

Identiteetti: Eurooppalaisen identiteetin voidaan laajasti määritellä niveltävän kulttuuriin, historiaan, uskontoon, politiikkaan ja maantieteellisiin kysymyksiin, mutta EU (samoin kuin sen edeltäjät) on samanaikaisesti luonut huomattavasti eriytetymään ”Euroopan” toimielimiseen, keskusteluineen, sääntöineen ja säännöksineen. Kulttuurisen Euroopan kannalta käänteentekevä näkökohdan muodostaa kansallisvaltio. Kansallisvaltio on kansalaisille huomattavasti konkreettisempi ja vaikuttaa laaja-alaisemmin kansalaisten toimintaan luoden näin voimakkaamman identiteetin. Euroopan unionin toiminta perustuu näihin kansallisvaltioihin, joten unionin jäsenten välisen koheesion on oltava tiivis, jotta unioni voi toimia tehokkaasti.

¹ *For a Europe of the Citizens: Priorities for a Better Future* (”Rome Manifesto”), Euroopan kansanpuolueen kongressi Roomassa 30.–31. maaliskuuta 2006. http://www.epp.eu/dbimages/pdf/encondoc310306final_copy_1_copy_1.pdf

Hallintokoneisto

Berliinin huippukokous merkitsi keskeistä läpimurtoa Euroopan unionin kannalta. Ranskassa ja Alankomaissa kielteiseen lopputulokseen päättäneiden kansanäänestysten aiheuttama lukkiutunut tilanne on ohitettu. Kriisistä puhuminen saattoi olla liioiteltua – unionin menestyksen keskeinen tekijä on toimintakyvyn säilyttäminen vaikeissa tilanteissa – mutta unionin historian kahden suurimman, jäsenmäärän lähes kaksinkertaistaneen laajentumisaallon jälkeen oli olemassa selkeä uudistustarve. Toimielimiä koskevat, niin lainsäädäntö- kuin talousarviovastuuseen liittyvät demokraattiset parannukset olivat myöhässä; neuvoston päätöksentekoprosessia oli tehostettava laajentuneen unionin tarpeisiin vastaamiseksi; unionin oli mukauduttava saavuttaakseen kunnianhimoisen tavoitteensa, jonka mukaan sillä on oltava merkittävä maailmanlaajuinen painoarvo. Tämä saavutettiin Berliinissä laaditun kevennetyn uudistuspaketin avulla, joka keskittyy perustuslakisopimuksen olennaisiin uudistuksiin.

Hallinnon tehostamistarve

Eurooppalaisen hallintotavan yhteydessä kiinnitetään suurin huomio unionin perustuslailliseen rakenteeseen, mutta tämän keskeisen 'makrotason' kysymyksen lisäksi on olemassa 'mikrotason' kysymyksiä, joita ei pidä aliarvioida. Jacques Santerin johtaman komission eroaminen nosti esiin vakavia kysymyksiä siitä, oliko komissio kykenevä perustamissopimuksia koskevaan valvontatehtäväänsä. Euroopan parlamentin sekä viisasten komitean (1999) suorittaman tutkinnan perusteella käynnistettiin kunnianhimoinen uudistusprosessi, ja molemmat Jacques Santerin johtamaa komissiota seuranneet komissiot ovat pyrkineet toteuttamaan vaaditut uudistukset.

Euroopan unionin suurimpiin uhkiin lukeutuu se, että jäsenvaltioilla on jatkuva kiusaus siirtää uusia tehtäviä unionin toimielimille tarjoamatta niille kuitenkaan välttämättä tehtävien tuloksekkaaseen toteuttamiseen tarvittavia resursseja. Tämä johtaa täyttymättömiin odotuksiin, pettymyksiin ja katkeroitumiseen.

Euroopan unionin rajojen määrittäminen

Rajat luovat tunteen johonkin kuulumisesta ja identiteetistä; niiden avulla merkitään omistus ja tarjotaan samalla suojaa. Mikään yhteiskunta tai talous ei ole mahdollinen ilman rajoja – ne kuuluvat olennaisena osana poliittiseen prosessiin. Euroopan kohdalla rajat ovat muuttuneet vuosisatojen saatossa: ei ole olemassa selkeää määrittystä siitä, mistä Eurooppa alkaa ja mihin se päättyy. Rajat ovat melko selkeät pohjoisessa ja lännessä, mutta Euroopan itärajoista ei ole olemassa selkeää yksimielisyyttä. Saksalaisen tiedemiehen Hartwig Hummelin mukaan Euroopan rajat eivät ole ikuisia kiintopisteitä, vaan niistä on tullut historiallisia rakennelmia, jotka voivat muuttua ja kehittyä.

Euroopan unionin määritelmä Euroopan rajoista niveltyy jäsenvaltioiden yhteiseen intressiin, joka perustuu yhteisiin eurooppalaisiin arvoihin, joiden taustalla vaikuttavat yhteinen historia ja perinteet. Näin syntyy yhteenkuuluvuuden tunne; yhteistoiminta ei onnistu ilman yhteisymmärrystä yhteisistä arvoista. Onkin mahdollista, että yhteisen näkemyksen voimalla voidaan tosiasiaa määrittää, missä Eurooppa maantieteellisesti alkaa ja mihin se päättyy. Näin on varmasti Euroopan unionin kohdalla.

Tähän mennessä esitetyt seikat osoittavat, että EU:n tehtävä muuttuu tällä hetkellä nopeasti rakenteiden luomisesta kohti instituutioiden hyödyntämistä maailmanlaajuisten haasteiden kohtaamista silmällä pitäen. Voidaan väittää, että Eurooppa on hukannut viimeisten viiden vuoden kuluessa aikaa niin sanottuun perustuslailliseen prosessiin eikä ole pyrkinyt riittävän tehokkaasti nopeuttamaan mukautumistaan kiivaan taloudellisen kilpailun maailmaan, vakaviin strategisiin uhkiin ja mittaviin teknologisiin sekä kulttuurisiin muutoksiin.

Mainittujen tavoitteiden toteutumisen kannalta todellakin näyttäisi, että unionin rajat on pian määritettävä, jotta sen kansalaiset voivat saada tunteen todellisesta eurooppalaisesta identiteetistä. Rajojen määrittämisen myötä voitaisiin myös keskittyä ratkaisemaan tulevaisuuden haasteet, ilman että unionin laajentuminen jatkuvasti häiritsee toimintaa ja mahdollisesti myös heikentää unionin kykyä toimia varteenotettavana maailmanlaajuisena yhteistyökumppanina. EU:n rajojen määrittäminen ei merkitsisi laajentumisprosessin päättymistä, mutta lisäisi EU:n velvollisuutta omien intressiensä – laajentumisvalmiuksiensa – asettamiseen etusijalle sen sijaan, että mille tahansa halukkaalle valtiolle annetaan mahdollisuus jäsenyyteen.

TOIMINTAVAIHTOEHDOT

Asennemuutos hallintoa kohtaan

Mainittujen haasteiden edessä Euroopan unionin on reagoitava tapaan, jolla asenteet kaikenlaisia hallintoelimiä kohtaan muuttuvat.

- Poliittiset instituutiot menettävät asennemuutoksen myötä enenevässä määrin viranomaisasemaan perustuvaa kunnioitusta. Kun yleisestä politiikan suuntauksesta vallitsee yleinen konsensus, vaalitulokset vaikuttavat vähemmän merkityksellisiltä ja kenties tämän seurauksena vaalit tuovat mukanaan joitakin hyvin harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta koko ajan pienempiä muutoksia.
- Digitaalitalouteen perustuvassa globalisoituneessa maailmassa yksilö tulee olemaan tärkeimmän yksikön asemassa. Näin ollen EU:n ja sen jäsenvaltioiden byrokraattista luonnetta on mukautettava eurooppalaisen hallintotavan saattamiseksi ajan tasalle. Suuri yleisö on varautunut hyödyntämään uusia teknologioita poliittisten päättäjien tilivelvollisuuteen asettamiseen, ideoista keskusteluun ja poliittisten muutosten ajamiseen: blogeja käytetään enenevässä määrin ideoiden levittämiseen ja kannattajien keräämiseen; mielenosoituksia järjestetään lyhyellä varoitusajalla sähköpostin ja tekstiviestien välityksellä; 'virtuaaliset' painostusryhmät ovat korvaamassa perinteiset järjestöt poliittisen toiminnan keskeisinä välineinä.
- Suuren yleisön enemmistön identifioituminen kansallisvaltioihin säilyy vahvana Euroopassa ja kansallisvaltiot todennäköisesti pysyvät kansalaistensa lojaalisuuden keskeisinä kohteina ja hyvän hallinnon kannalta välttämättöminä. Koko ajan hyväksyttävämmäksi käy kuitenkin ajatus siitä, että poliittinen valta voidaan tarvittaessa hajauttaa hallinnon eri tasoille – esimerkiksi siten, että Euroopan tasolla huolehditaan tietyistä ja alue/paikallishallinnon tasolla tietyistä politiikoista – tai että valta voidaan siirtää kokonaan valtionhallinnon ulottumattomiin antamalla se kaupallisille tai voittoa tavoittelemattomille yksityisille elimille tai yksilöille. Näin ollen kaikki vallan eri muodot käyvät kilpailua vaikutusvallasta ja vallasta ylipäättään.

Laajentumisprosessi

Tulevaisuudessa laajentuminen muodostaa valtaisan haasteen unionin hallinnolle. Laajentuminen vaikuttaa suuresti edellä kuvattuihin, hyvin johdettua unionia koskeviin neljään näkökohtaan, eikä siihen pidä ryhtyä kevein perustein. Euroopan unionin on varottava liian kauas kurkottamista – niin laajan Euroopan rakentamisen tavoittelua, että omien lupauksen täyttäminen käy mahdottomaksi. EU:n toimintoja ei missään nimessä saa uhrata laajentumisen alttarille.

Hyvin hallitun laajentumisen avulla on kuitenkin mahdollista laajentaa eurooppalaista oikeusvaltion aluetta ja ihmisoikeuksia tukien samalla uusien jäsenten demokraattista luonnetta; hyvin hallittu laajentuminen voi laajentaa sisämarkkinoita, jotka muodostavat laajimmat taloudelliseen vakauteen ja vaurauteen vaikuttavat yhtenäismarkkinat;

hyvin hallittu laajentuminen voi myös lisätä EU:n maailmanlaajuista painoarvoa. Häätöisesti toteutettu, huonosti valmisteltu ja ilman yhteisiä arvoja tai tulevia tavoitteita koskevaa yhteistä sopimusta käynnistetty laajentuminen kuitenkin vie unionin toimintakyvyn peruuttamattomasti. Jokaiseen jäsenyyshakemukseen sisältyviä etuja on analysoitava kriittisesti ja unionin laajentumisvalmiuksia kyseisenä ajankohtana ja kyseisen hakijamaan kohdalla on harkittava huolella.

Euroopan mailla on perustamissopimusten nojalla oikeus hakea Euroopan unionin jäsenyyttä, ja siksi on laadittava selkeä määritelmä Euroopan unionin rajoista, jotta unioni kykenee kohtaamaan sen eteen tulevat haasteet, säilyttämään sisäisen koheesion ja integroimaan Länsi-Balkanin maat. Kun rajat on määritetty, olisi suositeltavaa, että ennen tulevien jäsenyysneuvotteluiden aloittamista annetaan kuluva huomattavan pitkä ajanjakso, kenties viisitoista vuotta. On kehitettävä täysin valmiiksi tarkoituksenmukainen ja asianmukaisesti kohdennettu unionin naapuruuspolitiikka, jonka avulla voidaan säilyttää yhteistyöhön perustuvat, suotuisat ja vakaat suhteet kaikkiin kyseessä oleviin maihin.

Hallintokoneisto

Unionin rakenteeseen on tehty valtavia muutoksia viimeisten 20 vuoden aikana: peräti neljä suurta perustamissopimusta, ja viides perustamissopimus on viimeistelyä vailla, minkä jälkeen 27 jäsenvaltiota ratifioi sen seuraavien 12 kuukauden kuluessa. Kukaan ei olisi voinut ennustaa mainittuja tapahtumia tai niiden seurauksia.

EU:n kansalaisten kannalta hengähdystauko institutionaalisista muutoksista olisi tervetullut, jotta he ymmärtäisivät EU:n vastualueet sekä sen, mitä EU tekee edessä olevien globaalien haasteiden kohtaamiseksi. Kaikki tulevat EU:n hallintokoneistoon tehtävät muutokset olisi toteutettava ainoastaan silloin, jos ne lisäävät unionille annettujen tehtävien suorittamisen tehokkuutta ja avoimuutta.

Unionin kehitystä vaikuttavammaksi globaaliksi toimijaksi voitaisiin tukea ottamalla käyttöön joustavampi ”tehostetun yhteistyön” muoto, joka voisi lisätä uusien toimintalinjojen toteutettavuutta ja niiden saamaa hyväksyntää. Halukkaiden ja kykenevien toteuttama tehostettu yhteistyö voisi antaa maille mahdollisuuden pyrkiä yhteistyöhön toiminnoissa, joiden kohdalla siihen on todellinen tarve, eivätkä maat olisi pakotettuja yhteistyöhön sellaisten toimintojen osalta, joiden yhteydessä ne haluavat toimia itsenäisesti.

Tehokas hallinto

Unionin politiikkojen pätevän ja tehokkaan hallinnon painottamista on lisättävä. Uusista perustamissopimuksista neuvottelemisen tai uusien jäsenvaltioiden hyväksyminen (esimerkiksi Bulgaria ja Romania) on kätevä tapa kiinnittää huomio pois päivittäisestä hallinnoinnista, mutta EU:n kansalaiset haluavat tuntea, että varojen hallinnointi on asianmukaista, ja he haluavat myös osallistua unionissa käytäviin keskusteluihin ja tehtäviin päätöksiin.

Uusien teknologioiden, erityisesti internetin, hyödyntämiseen olisi pyrittävä tehokkaasti, jotta eurooppalaisten osallistumista EU:n toimintoihin voitaisiin helpottaa sekä politiikkojen laadinnan että päätöksenteon osalta. Tulevien haasteiden yhteydessä suuret kysymykset on mahdollista käsitellä siten, että käsittelyyn osallistuvat kaikki, jotka haluavat tulla kuulluksi.

Moninapainen maailma: transatlanttisen kumppanuuden ratkaiseva asema

ANALYYSI

Olemme tähän mennessä analysoineet tulevia globaaleja haasteita ja tarkastelleet yksityiskohtaisesti neljää alaa, jotka ovat olleet merkitykseltään keskeisiä viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Uusia toimintalinjoja on laadittava ja erityyppisiä osallistujia sijoitettava globaaliin järjestelmään maailman muuttuessa moninapaisemmaksi. Maantieteellisesti merkittäviin alueisiin lukeutuvat epäilemättä jatkossakin Kiina, Venäjä, Intia, Lähi-itä ja Afrikka. On totta, että analysoidut toimintalinjojen haasteet ovat luonteeltaan pitkän aikavälin haasteita ja edellyttävät intensiivistä eurooppalaista yhteistyötä, mutta on myös varmaa, että haasteisiin kyetään läntisestä näkökulmasta vastaamaan paremmin, mikäli transatlanttista kumppanuutta tiivistetään haasteisiin vastaamista silmällä pitäen. Mikä on kumppanuuden tämänhetkinen tila ja mikä sen merkitys voi olla vuoteen 2025 mennessä?

Yhdysvaltojen ja sen joidenkin eurooppalaisten liittolaisten katkera näkemys Irakin sodasta ajoi transatlanttiset suhteet ennennäkemättömään laskusuhdanteeseen. Kylmän sodan päätyminen ja Neuvostoliiton hajoaminen olivat laajalle levinneen uskomuksen mukaan paljastaneet Atlantin molemmiin puoliin jyrkkiä asenteisiin ja intresseihin liittyviä eroja, jotka aiemmin oli haudattu määräävän, yhteiseen viholliseen kohdistuvan pelotteen ylläpitämiseen perustuvan tarpeen taakse. Transatlanttiset suhteet olivat väistämättä ajautumassa asteittain erilleen, elleivät peräti täydelliseen välirikoon. Esiin nousi pelko, että Eurooppa ryhtyisi 'kumppanuskeinotteluun' lyömällä laimin keskeiset suhteensa Yhdysvaltoihin ja antautumalla kahdenvälisten suhteiden kilpailuttamiseen perustuvaan 'pick and mix' -politiikkaan.

Jonkinasteinen kohteliaisuus ja nöyryys kuitenkin palasivat transatlanttisiin suhteisiin vuoteen 2005 mennessä. Johtajat molemmiin puoliin Atlanttia ponnistelivat transatlanttisia suhteita hajottavan tulehdusvaiheen taaksejättämiseksi. Suhteiden lähentymisen taustalla on osittain vaikuttanut sitoutuminen transatlanttisiin suhteisiin. Tietyistä kiistattomista eroavaisuuksista huolimatta transatlanttisten kumppaneiden välillä on edelleen merkittävämpiä yhteisiä arvoja ja intressejä kuin minkä tahansa kahden muun alueen välillä maailmassa. Lukuisat poliittiset ja kulttuuriset yhtäläisyydet ja siteet huomioon ottaen Yhdysvallat ja Eurooppa ovat edelleen toistensa luonnollisia kumppaneita.

Yhtäläisyyksiä merkittävämpää on kuitenkin ollut se, että molemmiin puoliin tunnustetaan Euroopan ja Yhdysvaltojen haasteiden samankaltaisuus nopeasti muuttuvassa globaalissa ympäristössä ja se, että niillä on yhdessä huomattavan paljon pelissä kun on kyse haasteisiin vastaamisesta. Vastoin yleistä kuvaa eriävistä intresseistä laajemmat poliittiset tavoitteet näyttävät molemmiin puoliin Atlanttia olevan yhteneväisiä. Poliittiset päättäjät, asiantuntijat ja yleisö molemmiin puoliin Atlanttia ovat enenevässä määrin yksimielisiä maitaan 2000-luvulla kohtaavista strategisista haasteista.

Sekä eurooppalaiset että amerikkalaiset esimerkiksi arvostavat edelleen globalisaatioprosessista saatavia hyötyjä ja näkevät sen mukanaan tuomat mahdollisuudet. He tuntevat kuitenkin samanaikaisesti olonsa epämurkavaksi prosessin tiettyjen 'pimeiden puolien' suhteen. Sekä amerikkalaiset että eurooppalaiset ovat huolestuneita globaalitaloudessa käynnissä olevien muutosten taloudellisista ja yhteiskunnallisista seurauksista. Esimerkiksi Kiinasta ja Intiasta kumpuavat kilpailun haasteet ja niihin liittyvät työllisyyskysymykset, ulkoistaminen ja hyvinvointijärjestelmien uudistustarve olivat näkyvästi esillä vuoden 2006 kongressivaaleissa ja Ranskan presidentinvaaleissa aiemmin tänä vuonna.

Johtajat molemmin puolin Atlanttia tiedostavat siis tarkkaan, että globalisaatioprosessia ja sen seurannaisvaikutuksia on hallittava paremmin. Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välittömänä yhteisenä intressinä on, että nousevat talousmahdit kuten Intia ja Kiina liittyvät kansainvälisiin instituutioihin ja sitoutuvat samalla noudattamaan globaalitaloudessa vallitsevia sääntöjä. Yhdysvallat ja Eurooppa ovat yksimielisiä myös siitä, että kummankin etuna on edistää sääntöjen, normien ja standardien tunnustamista ja noudattamista talousmahdeiksi nousevissa maissa – niin markkinoille pääsyn, tekijänoikeuksien kuin tuoteturvallisuudenkin osalta.

Transatlanttisina eroina mainitaan usein maailmanlaajuiset turvallisuusuhat. Priorisointiin ja tiettyihin lähestymistapoihin, jotka koskevat esimerkiksi asevoimien oikeutusta ja hyödyllisyyttä, liittyy eroavaisuuksia, mutta osapuolten kesken vallitsee yksimielisyys turvallisuuslinjauksiin liittyvistä kysymyksistä: joukkotuhoaseiden leviämisen hillitsemistarve, kansainvälisen terrorismin vastaisen taistelun tehostaminen ja useiden heikkojen tai toimintakyvyttömiä valtioiden tukeminen ympäri maailmaa.

Suuri yleisö molemmin puolin Atlanttia on ollut huolestunut ilmastonmuutoksen seurauksista jo ennen hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin laatiman laajaa keskustelua herättäneen raportin julkaisua. Tähän liittyy tietoisuuden lisääntyminen energiavaroja koskevan maailmanlaajuisen kilpailun kasvusta sekä vakaiden ja turvallisten energialähteiden strategisesta tärkeydestä.

Atlantin molemmin puolin tunnustettujen haasteiden luettelo on pitkä ja siihen sisältyvät myös yhteiset edut, jotka liittyvät Lähi-idän entisestään kärjistyvän tilanteen käsittelyyn sekä palestiinalaisten ja israelilaisten välisen rauhanprosessin edistämiseen, maailmanlaajuisia kehitystavoitteita koskevien linjausten edistämiseen, vapaakauppaneuvottelujen tämänhetkisen umpikujan ratkaisemiseen sekä demokraattisten arvojen ja demokraattisen hallinnon edistämiseen.

Transatlanttisen yhteistyön lujittamismahdollisuuksista keskusteltaessa jätetään usein huomiotta eräs transatlanttisiin suhteisiin liittyvä näkökohta. Yhdysvallat ja Eurooppa ovat kokeneet 1990-luvun alusta lähtien ennennäkemättömän taloudellisen yhdentymisen ajanjakson, jonka kuluessa on tosiasiaa syntynyt yhtenäinen transatlanttinen talous. Kiinan ja Intian taloudellista nousua koskevasta kiihkosta huolimatta Yhdysvallat ja Euroopan unioni ovat tällä hetkellä edelleen toistensa tärkeimpiä suorien ulkomaisten investointien lähteitä ja kohteita. Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välisten taloussuhteiden vuotuinen arvo on 3 biljoonaa dollaria ja niiden taloudet ovat sidoksissa

toisiinsa ulkomaisten investointien ja ulkomaisten tytäryhtiöiden toimien myötä (taloudellisen yhdentymisen tiivein muoto) eivätkä niinkään kahdenvälisen kaupankäynnin muodossa (yhdentymisen heikko muoto). Rajat ylittävän kaupan osuus transatlanttisesta kaupankäynnistä on itse asiassa vain 20 prosenttia.

Keskinäiset investointivirrat ovat huomattavasti suurempia kuin Yhdysvaltojen tai Euroopan unionin investoinnit Kiinassa, Intiassa tai muualla. Sama koskee liikevaihtoa ja tuottoa, joka yhdysvaltalaisille ja eurooppalaisille yrityksille kertyy toiminnasta toistensa alueella. Transatlanttinen talous myös ylläpitää suoraan 14:ää miljoonaa työpaikkaa Atlantin molemmin puolin.

Voimakkaan transatlanttisen taloudellisen yhdentymisen seurauksena toisella puolen Atlanttia tehtävät poliittiset ja sääntelyä koskevat päätökset vaikuttavat enenevässä määrin yrityksiin ja kuluttajiin Atlantin toisella puolen. Transatlanttinen talous on olemassa yritysten tasolla, mutta poliittisilla päättäjillä on vielä kiinni kurottavaa. EU:n ja Yhdysvaltojen välisen poliittisen ja sääntelyä koskevan yhteistyön lujittamispuitteet ovat vasta kehitteillä.

Kuten Joseph Quinlan on todennut, transatlanttiset markkinat johtavat globalisaatioprosessia. Vahvan transatlanttisen taloudellisen yhdentymisen seurauksena Yhdysvalloilla ja Euroopalla ei aivan yksinkertaisesti ole varaa transatlanttiseen jakautumiseen – ne ovat taloudellisen vaurautensa ja turvallisuutensa osalta enenevässä määrin sidoksissa toisiinsa. Kumpikaan osapuoli ei voi näin ollen pitää transatlanttista taloutta itsestäänselvyytenä. Itse asiassa sekä Yhdysvaltojen että EU:n etuna on edistää transatlanttista taloudellista yhdentymistä, joka paitsi tukee transatlanttisen alueen talouskasvua ja vaurautta, myös suojaa sekä Yhdysvaltoja että EU:ta suurempien kauppaepätasapainojen syntymistä vastaan suhteessa nouseviin talousmahteihin sekä suhteessa maailmantalouden epävakauteen, joka liittyy kyseisten maiden nousuun valta-asemaan.

Jotta transatlanttisen talouden johtoasema kyetään säilyttämään ja jotta se voi kehittyä täyteen laajuuteensa, on lujitettava transatlanttista yhteistyötä talous- ja sääntelykysymyksiä koskevassa päätöksenteossa ja poistettava jäljellä olevat muut kuin tulleihin liittyvät kaupan ja investointien esteet – näin saavutetaan täysimääräiset transatlanttiset markkinat. Transatlanttisen taloudellisen yhdentymisen edistämispuitteet, jotka hyväksyttiin EU:n ja Yhdysvaltojen välillä vuonna 2007 järjestetyssä huippukokouksessa, ovat merkittävä askel tähän suuntaan. Kyseessä on kuitenkin pitkän aikavälin aloite, jonka onnistuminen edellyttää vakaata poliittista johtoa ja valvontaa korkeimmalla poliittisella tasolla.

Kun otetaan huomioon Euroopan unionin maiden ja Yhdysvaltojen yhteiset arvot ja edut, vahvat poliittiset ja taloudelliset siteet ja pitkä kokemus onnistuneesta yhteistyöstä, ne pysyvät toistensa luonnollisina ja korvaamattomina kumppaneina yhteisten maailmanlaajuisten haasteiden edessä. Yhdysvallat tai Euroopan unioni eivät voi kumpikaan toivoa onnistuvansa toimimalla yksin. Myöskään niiden suhteet kolmansiin osapuoliin eivät ole syvyydeltään transatlanttisen kumppanuuden luokkaa eivätkä niiden tarjoamat onnistumisenäkymät näin ollen ole samanlaajuiset.

Transatlanttiset kumppanit ovat hyvissä asemissa vastaamaan yhdessä tuleviin haasteisiin. Yhdysvallat tulee lähitulevaisuudessa pysymään maailman ainoana supervaltana, jolla on huomattavaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista valtaa ja maailmanlaajuinen ulottuvuus; Euroopan unioni puolestaan on tällä hetkellä maailman suurin yhtenäinen talous. EU:n ja Yhdysvaltojen yhteinen osuus maailman BKT:sta on yli 40 prosenttia ja niillä on yhä vallitseva asema ja huomattavaa vaikutusvaltaa kansainvälisissä organisaatioissa kuten Yhdistyneissä Kansakunnissa, Maailman kauppajärjestössä, Kansainvälisessä valuuttarahastossa ja Maailmanpankissa. Sopiessaan normeista ja säännöksistä ne usein luovat uuden maailmanlaajuisen 'kultaisen säännön'. Yhdysvallat ja Euroopan unioni ovat kaksi suurinta kehitysavun antajaa ja niillä on merkittävä poliittinen vipuvaikutus ympäri maailmaa.

Mahdollisuudet kummankin osapuolen etuna olevaan transatlanttisen yhteistyön lujittamiseen ovat esitettyä taustaa vasten laajat. Edellä eriteltyihin haasteisiin vastaamisen tehokkuus riippuu EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyön tehostamisesta ja luonnollisesti EU:n ja Yhdysvaltojen johdosta. Molemmiin puolin on kuitenkin olemassa huomattavia esteitä, jotka vaikeuttavat yhteistyötä.

Osa EU:n ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön tehostamiseen liittyvistä haasteista niveltyy suoraan edeltävässä luvussa käsiteltyihin kysymyksiin. Euroopan unionin toiminta on vaikuttavampaa, mikäli se tehostaa toimiaan tullakseen kyvykkäämmäksi maailmanlaajuiseksi toimijaksi ja samalla Yhdysvaltojen maailmanlaajuiseksi kumppaniksi. Euroopan unionin on konsolidoitava hallintorakenteensa, päätöksentekoprosessinsa, toimintavalmiutensa ja erityisesti ulkopoliittinen toimivaltansa. Toisaalta Yhdysvaltojen on jaettava enemmän toimivaltaa tasa-arvoisten kumppaneiden toiminnassa. Yhdysvaltojen poliittisten päättäjien keskuudessa vallitsee edelleen taipumus nähdä transatlanttiset suhteet melko kapeana kahdenvälisen suhteiden ja/tai Nato-liittolaisuuden kenttänä, jonka painopisteenä on kollektiivinen turvallisuus.

Molemmat mainitut näkökohdat viittaavat luonteeltaan rakenteellisempaan vajeeseen EU:n ja Yhdysvaltojen välisissä suhteissa. Yhtäältä voidaan todeta, että Naton ja Euroopan unionin välisten suhteiden selvittämisessä ja uudelleenmuokkaamisessa on edistytty hyvin vähän. Toisaalta ehkä tärkeämpänä seikkana tilanteeseen vaikuttaa se, että EU:lta ja Yhdysvalloilta puuttuu edelleen jäsennellyn yhteistyön vakaa perusta ja kattava runko, jotka ovat tarpeen näiden transatlanttisten kumppaneiden kohtaamien erityyppisten haasteiden edessä. Vuonna 1995 hyväksytty uusi transatlanttinen toimintaohjelma on osoittautunut riittämättömäksi tuloksekkaan yhteistyön perustamisen kannalta, eikä vähiten siksi, että ohjelmaan sisältyvät toimenpiteet on toteutettu vain osittain; ohjelma on tällä hetkellä auttamattomasti vanhentunut. Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välillä käydään valtaisa määrä aihe- ja alakohtaisia dialogeja ja niiden välillä on myös muita tiedonvaihto- ja yhteistyöfoorumia. Tuloksekkaan yhteistyön edellytyksenä ovat pysyvämmät ja hyvin jäsenellyt yhteistyömuodot, joiden avulla molempien osapuolten kohdalla varmistetaan poliittinen valvonta korkeimmalla mahdollisella tasolla.

Lopuksi voidaan todeta, että tiettyjä Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin välillä kiistatta vallitsevia, toisistaan poikkeavia intressejä ja lähestymistapoja on hallittava tuloksekkaammin. Osa eroista johtuu erilaisista poliittisista kulttuureista ja maantieteellisistä asemista. EU esimerkiksi tarkastelee suhteitaan Kiinaan lähinnä taloudellisista

lähtökohdista, ja Yhdysvallat puolestaan näkee maan lähinnä poliittisiin ja turvallisuuskysymyksiin liittyvänä haasteena alueellisen asemansa ja Japaniin sekä Taiwaniin liittyvien sitoumustensa takia. Muita eroja on olemassa, mutta käytännössä niitä pahentaa keskustelu, jota käydään luonteeltaan vahvasti moraalisisista kysymyksistä – esimerkiksi kuolemanrangaistuksesta tai geneettisesti muunnetuista organismeista.

TOIMINTAVAIHTOEHDOT

Muut kahdenväliset suhteet Euroopan unionin ja kolmansien osapuolten välillä ovat tärkeitä, mutta kaikki kahdenväliset suhteet eivät ole samanarvoisia ja EU:n on nyt varmistettava, että sen kumppanuus Yhdysvaltojen kanssa heijastuu kokonaisuudessaan kaikilla toiminnan tasoilla. Tiiviin yhteistyön avulla ne voivat tulla haasteisiin vastaamista silmällä pitäen luoda läheisiä yhteistyösuhteita muihin keskeisiin liittolaisiin, kuten Japaniin ja Intiaan.

Erityistoimenpiteet ovat tarpeen tämän perustavanlaatuisen maailmanlaajuisiin kysymyksiin sovellettavan lähestymistavan toteuttamiseksi 2000-luvulla. Meidän on:

- tunnustettava moninapaisen maailman muodostuminen: transatlanttisten kumppaneiden on ennennäkemättömän tärkeä tehdä yhteistyötä läntisten etujen ja arvojen edistämiseksi; erittäin merkittävä osa yhteistyötä on yhteisen perustan löytäminen maailmanlaajuisiin haasteisiin vastaamiselle
- varmistettava, että Naton, EU:n ja Yhdysvaltojen välinen – liittolaisten maailmanlaajuinen – yhteys on jäsenelty tehokkaasti, jotta maailmanlaajuisiin haasteisiin kyetään vastaamaan
- edistettävä EU:n ja Yhdysvaltojen välistä yhteistoimintaa mahdollisuuksien mukaan etenkin maailmanlaajuisilla ja alueellisilla foorumeilla; tuettava näitä toimia EU:n ja Yhdysvaltojen välisellä kumppanuussopimuksella
- jatkettava transatlanttisten markkinoiden luomista valmiiksi vuoteen 2015 mennessä kahdenvälisen vaihdon tehostamiseksi ja maailmanlaajuisen talouskasvun edistämiseksi
- luotava transatlanttisten kumppaneiden välille lujaa yhteistyötä energia- ja ympäristöalalla maailmanlaajuisen toiminnan edistämiseksi
- asetettava toimintakyvyttömiä valtioita koskeva kysymys etusijalle EU:n ja Yhdysvaltojen välisessä yhteistyössä – yhteistä lähestymistapaa kehitettäessä voitaisiin käydä perusteellisesti läpi EU:n ja Yhdysvaltojen ulkomaanapuun liittyvät toimet, jotta kyetään luomaan vakaampia keinoja EU:n ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön muotoilemiseen ja molempien alueiden sitoutumiseen
- laadittava yhteisen turvallisuusstrategian luonnos olemassaolevien tekstien perusteella (Yhdysvallat 2006/EU 2003); luonnoksen laadinta on niveltävä Naton strategisen käsitteen tarkistukseen
- tiedostettava, että on tarpeen edistää huomattavaa Yhdistyneiden Kansakuntien uudistusta, jonka yhteydessä otetaan huomioon vuonna 2025 vallitseva erilainen maailmanlaajuinen etutasapaino.

V: Päätelmät

Vuonna 2025 vallitsevia olosuhteita ei voida vielä arvioida tarkasti. Tässä asiakirjassa tuodaan kuitenkin esille useita suuntauksia, joita eurooppalaiset poliittiset päättäjät eivät voi jättää huomiotta. Asiakirjassa eritellään kunkin suuntauksen merkitys ja päätellään, mitkä toimet ovat tarpeen tapauksissa, joissa toimien toteuttajina tarvitaan poliittisista puolueohjelmista vastaavia tahoja. Asiakirjan keskeiset päätelmät ovat seuraavat:

- Käsiteltävänä olevista kysymyksistä käytävän keskustelun rytmi on muuttumassa huomattavasti – ollaan siirtymässä perustuslaillisista kysymyksistä tulevia maailmanlaajuisia haasteita koskeviin kysymyksiin; muutosvauhti kiihtyy ja näyttäisi, että Eurooppa ei kykene mukautumaan vauhtiin riittävän nopeasti.
- Tulevat haasteet ovat valtaisan merkittäviä sekä laajuudeltaan että ulottuvuudeltaan. Haasteet ovat luonteeltaan pitkän aikavälin haasteita, eikä niihin ole olemassa pikaratkaisua.
- Kehittyvässä globaalissa ympäristössä yksikään jäsenvaltio ei selviä haasteista yksin. EU:n on otettava ratkaiseva rooli tukijana ja tahona, joka edistää ymmärrystä siitä, mitä tällaiset haasteet merkitsevät EU:n kansalaisille, ja kannustettava kansalaisia katsomaan tulevaisuuteen optimistisinä ja luottavaisina.
- Moninapaisessa maailmassa Euroopan on toimittava yhteydessä kaikkiin osapuoliin, mutta tiiviimmät transatlanttiset siteet ovat ratkaisevia vastattaessa etenkin taloutta, energia/ympäristöalaa tai turvallisuuskysymyksiä koskeviin haasteisiin. Transatlanttisen kumppanuuden rakenne on uudistettava.
- Digitaalitalouteen perustuvassa globalisoituneessa maailmassa yksilö tulee olemaan tärkeimmän yksikön asemassa. Näin ollen EU:n ja sen jäsenvaltioiden byrokraattista luonnetta on mukautettava eurooppalaisen hallintotavan saattamiseksi ajan tasalle. Suuri yleisö on valmis hyödyntämään uusia teknologioita poliittisten päättäjien vastuuseen asettamiseen, ideoista keskusteluun ja poliittisten muutosten ajamiseen.
- EU:n pitäisi painottaa vähemmän itään päin laajentumista: EU:n rajat pitäisi vahvistaa nyt ja käyttää huomattavan pitkä ajanjakso unionin sisäisen koheesion lujittamiseen. Kiireellisten, välitöntä huomiota vaativien kysymysten käsittelyyn on suunnattava enemmän aikaa ja voimavaroja. ...etenkin seuraavilla politiikan aloilla:

- Maailmanlaajuinen kilpailukyky: EU:ssa on tarpeen radikaali IT-alan vallankumous koulutuksen, innovaatioiden ja yrittäjähengen osalta; kyseeseen tulee erityisesti koulutusjärjestelmän sisäinen kilpailu.
 - Väestönkehitys ja maahanmuutto: väestön ikääntyminen tulee vaikuttamaan kaikilta osin perustavanlaatuisesti elämään Euroopassa – esimerkiksi eläkkeisiin, liikenteeseen ja asumiseen; huomiota on kiinnitettävä erityisesti siihen, että työmarkkinoita on muutettava osa-aikatyön suuntaan ja maahanmuuttopolitiikan on oltava valikoivampaa.
 - Terrorismi ja turvallisuus: meidän on varmistettava länsimaisen demokratian säilyminen ja tuotava esiin radikaalien ideologioiden todellinen luonne kiinnittämällä erityistä huomiota esimerkiksi kulttuurienvälisen yhteyksien edistämiseen; Euroopan unionin on edelleen asetettava demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen etusijalle kaikkialla maailmassa.
 - Energia ja ympäristö: meidän on reagoitava ilmastonmuutoksen aiheuttamaan haasteeseen tukemalla tutkimusta ja investointeja, joiden avulla pyritään löytämään uusia teknologioita, jotka puolestaan voivat parantaa länsimaiden elintapaa ympäristön kannalta ja suhteessa siihen; on viipymättä kehitettävä vetypolttokeinoihin perustuvan teknologian kaltaisia uusia teknologioita, jotta Eurooppa olisi energian saantivarmuuden kannalta riippumattomampi Lähi-idästä/Venäjästä. Ydinvoiman käytöstä on saavutettava yleinen yksimielisyys.
- On ymmärrettävä, että haasteet ovat sidoksissa toisiinsa. Innovointi liittyy väestönkehitykseen ja maahanmuuttoon; maahanmuutto on yhteydessä terrorismiin ja turvallisuuteen; turvallisuus on sidoksissa ympäristö- ja energiakysymyksiin.
 - Mikäli tätä asiakirjaa pidetään hyödyllisenä poliittisten päättäjien herättäjänä tulevia vaaroja silmällä pitäen, siinä esille tuotuja asioita olisi seurattava ja ajantasaistettava säännöllisesti, sillä eri kysymysten väliset suhteet tulevat varmasti muuttumaan asioiden edetessä...seuraava päivitys olisi kenties paikallaan vuonna 2012?

European Ideas Network

EPP-ED, Euroopan parlamentti, Rue Wiertz, 1047 Bryssel, Belgia

www.ein.eu